Туркистон бир, ватан бир

ТУРКИСТОН

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1993 йил 11 сентябрь • Шанба • № 105 (14133) ترکستان ✱ TURKİSTAN Сотувда эркин нархда

ДОНО ҚИЗ

ЯНГИЙЎЛЛИК ЎҚУВЧИ ДИЛОРОМГА ПРЕЗИДЕНТНИНГ СОВҒАЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

Президентга мактуб битган ёш болалар ҳақида, хусусан тошкентлик Муроджон Шарипов тўғрисида ўзимизнинг «Туркистон»да бир неча марталаб мақолалар берилган. Уларнинг ҳар бирини ўқиганимда, хаёлларим бир саволга келиб тақалади: болакайни қўлига қалам олиб, юртбошига хат ёзишга нима мажбур қилди экан? У ўша вақтни қолганлар сингари мультфильм кўриб ёки коптоқ тепишга сарфлаши мумкин эди-ку? Наҳотки давлат юритаётган сиёсат, Президентнинг сўзлари ёш болалар орасида ҳам тинглanса? Улар ҳам мустақилликни, истиқлолни тушунибгина қолмасдан, ҳис қилсалар...

Қўлимизда 6-синф ўқувчисининг юртбошига битган дил сўзлари. Очиғи, қизча ҳуснихат бобида намуна қилиб кўрсатадиганлардан эмас экан, аммо мактубга бир кўз югуртирсангиз, Дилоромнинг қалб кўридан чиққан тилаклари, дадилу доноли сизни бефарқ қолдирмайди.

«ЯНГИЙЎЛДАН САЛОМ!

Ушбу хатим тез ва соз кунлар ичида етиб маълум бўлсинким, ул гўзал Тошкент шаҳрида умр кечираётган Ислом Абдуғаниевич Каримовга деб билурман.

Ассалому алайкум, отажон. Мен сизни мустақиллигимиз куни билан чин юракдан табриклайман. Мен сизга узундан узоқ умр ва минг йил яшашингизни тилайман.

1 сентябрь мен учун қўш байрам. Чунки 1 сентябрь — Мустақиллик кунининг икки йиллиги, мени эса 11 баҳоримни қаршилаган куним. Мен ўзимни жуда бахтли ҳисоблайман. Чунки шундай улуғ кунда дунёга келганман. Мен пул йиққан эдим, шуни мустақиллик кунига бағишлаб, оз бўлса ҳам ўз ҳиссамни қўшмоқчиман. Бир йиллик байрамда ёзган хатим сизга етиб бормади. Чунки жавоб олганим йўқ. Бу сафар албатта етиб боради, деган умиддаман. Салом ва эҳтиром билан қизингиз,

Дилором.

Отамизга худойимдан
Узоқ умр тилайлик.
Юртимизда тинчлик
Бўлсин деяйлик.
Парвардигор ризқимизни
Бўлмасин!
Ватанимизда ҳеч ҳам
Уруш бўлмасин.

Бу менинг ва менга ўхшаган болаларнинг ниятлари. Ойбек номидаги мактабнинг 6 «Б»-синф ўқувчиси

Нурматова ДИЛОРОМ».

Дилоромнинг онаси, Хурсаной опани суҳбатга тортамиз. Бу аёл «Пазанда» акционерлик ишлаб-чиқариш жамиятида қандолатчи бўлиб ишлар эканлар.

— Болам тушмагур, ҳеч биримизга билдирмасдан И. Каримовга хат ёзиб жўнатиб юборибди-да. На отаси билибдилар, на дугоналари. Ўтган йили ҳам мактуб ёзган. Қўй, катта одамларни ишдан қолдирма, дегандик ўшанда. Мана, бу йилги мактубини ҳаммадан яшириб юборибди. Ўзим ҳам уч кун олдин, Президент девонидан жавоб келгач, билиб қолдим. Уч кундан бери ҳаловатим йўқ. Бола-да, бола! Шеър ҳам ёзибди тушмагур. Биз катталар дилимизда бўлса ҳам бунга журъат қилолмаган бўлардик...

Аввало, худойимга минг қатла шукрлар бўлсин. Мана, телевизорда ур-сур, қирғин-баротларни кетма-кетин кўрсатиб туришибди. Болаларнинг ҳам кўзи тушади унга. Дилором қизим шулардан хулоса чиқарганми, Ўзбекистондаги тинчликнинг қадрини билганми, жажжи юраги билан, ташаккур деб мактуб битибди.

Пайтдан фойдаланиб оиламиз номидан минг-минглаб мактублар орасидан, менинг қизчамнинг хатига назари тушган, унга жавоб қайтарган Президентимизга минг раҳматлар айтгим келади.

ШУ КУНИ Янгийўл шаҳрининг Усмон Юсупов номидаги уй-музейи ҳовлисига Дилоромнинг оила-аъзолари, қариндош-уруғ ва устозлари йиғилишди. Бу ерда қизчага юртбошимиз И. Каримовнинг совғалари тантанали равишда топширилди. Дилоромни Ўзбекистон Республикаси Президентининг давлат маслаҳатчиси М. Умурзоқов, Президентнинг матбуот котиби Мурод Муҳаммад Дўст, Президент девони масъул ходими шоир Мирзо Кенжабоев, «Халқ сўзи» газетасининг бош муҳаррири Анвар Жўрабоев, Тошкент вилояти ҳокими С. Сайдалиев, ҳоким ўринбосари Ҳ. Ҳамидов, Янгийўл шаҳри ҳокими Ш. Каримовлар йўқлаб келишибди.

Биз Дилоромни мухбирлар қуршовида учратдик. Қизча ўзига кўрсатилаётган эътибордан бироз эсанкираган, лекин шунга қарамасдан саволларга дона-дона жавоб қайтараётган эди.

— **Юртбоши ҳақида нима дея оласан**, — сўраймиз ундан.

— Улар жуда яхши кишилар, мен биламан.

— **Шунинг учун ҳам мактуб ёздингми?**

— Ҳа, кейин мустақиллик билан табрикламоқчи эдим. Чунки мен ҳам 1 сентябрда туғилганман.

— **Мустақиллик нима, сенингча?**

— Мустақиллик — ўзбекларнинг Ўзбекистонга ўзи хўжайин бўлиши. Мустақиллик — тинчлик учун кураш.

— **Дилором, ҳаётда нимани жуда ҳам ёмон кўрасан?**

— Ўғриларни. Урушни. Умуман, одам ўлишини.

— **Энг яхши кўрган нарсанг нима?**

Қизча ширингина кулди ва:

— Дадамнинг эртак айтишлари билан ойимнинг эркалатишлари...

— **Совғалар ёқдими?**

— Жудаям... Юринг, сизга бир нарса кўрсатаман.

Биз Дилоромнинг кетидан эргашдик. У совға-саломлару гулларга тўла стол ёнига яқинлашди. Президентнинг совғаларидан бири — Ўзбекистон рамзи туширилган лаганни олиб бизга кўрсатди. Лаганнинг бир четига **«Ўзимнинг доно қизимга. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом КАРИМОВ»** деб ёзиб қўйилган эди.

Ҳа, яна бир гапни етказиш ёдимиздан чиқибди. Дилором «Мустақилликка ҳиссамни қўшай» деб, мактубининг ичига ўзи йиғиб юрган 25 сўм пулни ҳам солиб юборган.

Бизни эса қувонтирган бир нарса, бу давлат сиёсатига, янгиланишу ижобий ўзгаришларга, юртимизнинг ҳаётига болаларнинг ҳам бефарқ эмаслиги. Улар ўзларининг беғубор, тоза ва пок қалблари билан Ўзбеклар юртининг мустақиллигини эрки ва осойишталигини идрок қилишга интилишяпти. Интилибгина қолмай, ўз ҳиссаларини қўшишга шошишяпти. Болалари бефарқ бўлмаган, кулиб-қувонган юртнинг келажаги порлоқ бўлишига шубҳа йўқ.

Яшнар КАРИМОВА,
«Туркистон» махсус мухбири.

СУРАТДА: Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси М. Умурзоқов янгийўллик ўқувчи Дилором Нурматовага совғани топшираётган пайт.

Даврон АҲМАД сурати.

Истиқболи буюк

Ўзбекистоннинг футболи ҳам шуҳратли бўлади

Ўзбекистон Республикаси Бош вазири, футбол Федерацияси президенти Абдулҳошим МУТАЛОВ билан мусоҳаба.

— **Абдулҳошим Муталович, авваламбор, Сизни Ватанимиз мустақиллигининг икки йиллик тўйи билан қизғин табриклаймиз.**

— Раҳмат. Газетангиз орқали халқимиз, юртимиз учун энг муқаддас байрам — Мустақиллик куни байрами билан барча спорт аҳлини, мухлисларни табриклайман.

— **Суҳбатимизни Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон Республикасида футболни янада ривожлантириш тадбирлари тўғрисида»ги қароридан бошласак. Тўғриси, бу ҳужжатнинг қабул қилиниши булутли осмонда қуёш чиққандек кутилмаган, аммо муҳим воқеа бўлди. Республикамиз раҳбарияти ижтимоий-иқтисодий соҳалар мураккаб муаммоларни ҳал этаётган қийин бир пайтда бундай қарорнинг қабул қилинишига нима туртки бўлди?**

— Мустақил Ўзбекистонимиз икки йил ичида барча соҳаларда дунё миқёсига чиқа бошлади. Албатта, спортда, футболда ҳам ўзимизнинг муносиб ўрнимиз бўлиши шарт. Мен нега футболга алоҳида урғу беряпман, чунки спортнинг бу тури ўзининг оммавийлиги билан ажралиб туради. Менимча, давлатни, миллатни дунёга энг тез танитадиган спорт тури — бу футболдир. Айнан футбол туфайли жаҳон харитасида кўз илғамас не-не митти давлатларни бутун олам билади.

Қолаверса, собиқ Иттифоқ бўлиниб кетгач, республикаларда, жумладан бизда ҳам футболга қизиқиш пасайиб кетди. Россия, Украина, Белоруснинг кучли командалари иштирокидаги чемпионатларни кўриб келган ўзбекистонлик мухлисларнинг ҳам маълум даражада футболдан ҳафсалалари пир бўлган эди. Бир пайтлар Европага донғи кетган жамоалар даврасида куч синашиб юрган «Пахтакор»нинг республикамиздаги маҳаллий жамоалар билан чемпионлик учун кураш олиб боришини ҳам ҳамма тўғри, табиий ҳол сифатида қабул қила олмади. Айрим етакчи футболчиларимиз эса четга жўнаб қолишни афзал кўрдилар.

Ана шундай бир пайтда республика футбол Федерацияси томошабин бўлиб туриши мумкин эмасди, албатта. Зудлик билан чора-тадбирлар ишлаб чиқишимиз керак эди. Бунинг устига давлат ишлари, халқ турмуши муаммолари билан ниҳоятда банд бўлишларига қарамай, Президентимиз Ислом Каримов футболимиз аҳволи билан қизиқиб қолдилар, футболни ривожлантириш учун нималар қилиш кераклиги ҳақида сўрадилар. Муаммо ҳар тарафлама ўрганиб чиқилиб, футболимиз тарихида, тараққиётида муҳим аҳамият касб этувчи мазкур қарор қабул қилинди. Кези келганда айтиш кераки, бу қарор Президентимиз ташаббуси билан соғлом авлод, соғлом келажак учун бошланган ҳаракатнинг дебочаси бўлди.

Яна бир гапни алоҳида таъкидламоқчиман. Мустақил республикамиз барча соҳаларда ўзининг ривожланиш ва тараққиёт йўлини ишлаб чиқди. Инсоният камолотини жисмоний тарбиясиз, спортсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Шу боис ҳам мустақиллигимизнинг дастлабки йилиёқ жисмоний тарбия ва спорт ҳақида Қонун қабул қилинди. Миллий спорт турларига эътибор берила бошланди.

Соғлом авлодни тарбиялашда, мустақил республикамиз довруғини оламга ёйишда футбол муҳим воситалардан биридир. Ана шунинг учун ҳам футболга ҳар қанча эътибор берсак арзийди.

— **Қарор чиққанига беш ойдан ошяпти. Ўтган қисқа давр ичида нималарга улгурилди?**

— Ўтган давр мобайнида жойлардаги футбол Федерациялари, ҳокимликлар, қатор вазирликлар, идоралар ва жамоатчилик билан ҳамкорликда қарорда белгиланган вазифаларни бажариш бўйича талай ишлар амалга оширилди. Апрель — май ойларида маҳаллий футбол Федерацияларининг конференциялари ўтказилиб, уларнинг раислигига вилоят ва шаҳар, туман ҳокимлари сайланди.

Профессионал футбол клуби низоми, футболни ривожлантириш республика жамғармаси, мастерлар командалари, Ўзбекистон терма жамоалари мақомлари тўғрисидаги ҳужжатлар тасдиқланди. Шунингдек, болалар ва ўсмирлар, ёшлар ўртасида футболни оммалаштириш, ривожлантириш дастурлари ишлаб чиқилди. Футбол Федерацияси тегишли вазирлик ва ташкилотлар билан ҳамкорликда «Ўзбекистон Республикасида 2000 йилгача футболни ривожлантириш миллий дастури»ни тайёрлади.

Республика ёшлар ва ўсмирлар командалари олимпия тайёргарлиги маркази тузилди, олий ва биринчи табақадаги командалар ҳузурида болалар—ўсмирлар футбол мактаблари очилмоқда.

Энг муҳими жойларда раҳбарларнинг футболга нисбатан муносабати яхши томонга ўзгарди. Турли футбол мусобақалари, байрамлар ўтказила бошланди. Биринчи бўлиб Жиззах вилоятида футбол фестивали уюштирилди. Бундай тантаналар бошқа туманлар ва хўжаликларда ҳам ўтказилмоқда.

Ҳакамлар маҳоратини ошириш, ўйинлар савиясини кўтариш, жамоаларда тартиб-интизомни мустаҳкамлаш борасида ҳам бир қатор ишлар амалга оширилмоқда. Аммо, олдимизда турган вазифалар, муаммолар даражасини ўйласак, бажарилган ишлардан қаноат ҳосил қилишга ҳеч ҳам ҳақимиз йўқ. Ҳозир шундай даврки, ор-номусли, ғурурли ҳар бир киши она Ватанимиз шарафи, обрў-эътибори учун астойдил курашмоғи, жон куйдириб меҳнат қилмоғи керак.

— **Футболнинг аҳамиятига юқори баҳо берилиб, туман, шаҳар, вилоятлар ҳокимлари зиммаларига футбол учун масъуллик юклатилди. Албатта, ҳокимларнинг ташкилотчилигида кўплаб ибратли тадбирлар амалга оширилмоқда. Бироқ ҳамма жойда ҳам ишлар кўнгилдагидек кетмаяпти. Сиз Бош вазир ёки футбол Федерациясининг Президенти сифатида вилоятлар ҳокимларининг ҳисоботларини эшитишни режалаштирганмисиз?**

— Қаердаки раҳбар аралашса, эътибор берса, ўша ерда спорт ривожланади. Буни тажриба кўрсатди. Юқоридан буйруқ ёки қарор чиқмасидан илгари ҳам республикамизда бу соҳада ибрат олса арзийдиган туманлар, хўжаликлар оз эмас эди. Масаланинг моҳиятини тушунган саводли, онгли раҳбарлар ҳеч қачон юқоридан буйруқ ёки қарор кутиб ўтиришмайди. Ўзлари билиб, бурчига сидқидилдан, ижодий ёндашиб ишлайверишади. Афсуски, шундайлар борки, уларга албатта кўрсатма, туртки керак бўлади. Шуни ҳам таъкидламоқчиманки, ҳозирги иқтисодий шароитда ҳокимларни шахсан жалб этмай туриб, катта футболни ривожлантириш мумкин эмас. Шу боис ҳам футболга масъуллик ҳокимлар зиммасига юклатилди. Бу, аслида ҳукуматнинг, Президентимизнинг ҳокимларга шахсан топшириғи, ҳукуматнинг барча қарорлари каби республикада футболни ривожлантириш учун катта аҳамиятга эга бўлган ушбу қарорнинг ижроси ҳам ҳамиша диққат марказимизда бўлади.

— **Ўзингиз кўпгина йиғинларда таъкидлаганингиздек, республикамиз футболининг келажаги ҳозирги болаларга, ёшларга боғлиқ. Болалар ўртасида футболни оммалаштирмасдан, футбол мактаблари сонини оширмасдан туриб, кўзланган мақсадга эришолмаймиз. Бир пайтлар собиқ комсомолнинг ташаббуси билан кўпгина мусобақалар ўтказилар эди. Кейинги йилларда ўша ҳамкорлик унчалик сезилмаяпти. Футболни ривожлантиришда ёшлар ташкилоти кучидан, ёрдамидан самарали фойдаланиш учун нималар қилмоқ керак деб ўйлайсиз?**

— Бугун кўча-кўйда, майдончаларда тўп сураётган болалар ўзбек футболининг эртасини белгилаши аниқ. Бошқа ёқдан келиб ҳеч ким бизнинг обрўйимизни кўтариб бермайди. Футболимиз келажаги қандай бўлиши болалар билан бугун қай даражада ишлашимизга боғлиқ. Ҳабарингиз бор, кейинги икки-уч йил орасида болалар футболи бўйича деярли бирорта йирик мусобақа ўтказилмай келганди.

(Давоми 4-бетда).

МОСКВАДАГИ ТАНТАНАЛАР

Мамлакатимизнинг барча вилоят, шаҳар, корхона, ташкилот ва муассасаларида бўлгани сингари Ўзбекистон Республикасининг Россия Федерациясидаги элчихонасида ҳам муборак истиқлолимиз икки йиллиги тўйи муносиб кутиб олинди. Элчихонада мустақиллигимиз тантанасини нишонлаш билан боғлиқ бир қатор тадбирлар, мамлакатимизнинг қутлуғ кунига тегишли ишлар амалга оширилди. Россия Федерацияси ва Москва шаҳрининг оммавий ахборот воситалари раҳбарлари, ахборот маҳкамалари, телевидение ва радио намояндалари иштирокида қабул маросими уюштирилди. Бу галги тарихий санамизни кутиб олиш ва нишонлаш бошқачароқ ўтказилди. Ёдингизда бўлса керак, ўтган йили Россия ва чет эллик журналистлар иштирокида Ўзбекистон Республикасининг Россия Федерациясидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Юсуф Абдуллаев матбуот конференцияси ўтказган эди. Бу йил эса элчихона раҳбарияти қарори билан оммавий ахборот воситалари раҳбарлари иштирокида нуфузли учрашув уюштирилди. Учрашувни уюштиришда Россия Журналистлар уюшмаси раиси В. Л. Богданов ва Халқаро Журналистлар уюшмаси конфедерациясининг раиси Э. М. Сагалаев яқиндан ёрдам берди.

Ўзбекистоннинг қисқа тарихий давр — икки йил мобайнида босиб ўтган йўли, мамлакатнинг мустақиллик сари қўйилган илк қадамлари, порлоқ келажак сари дадил интилиб бораётгани, дунёнинг бошқа давлатлари ўртасида тутган мавқеи, демократик тузум бунёд этишдаги интилишлари, ташқи ва ички сиёсатдаги амалий ишлари, хусусан бу жабҳада Президент Ислом Каримовнинг шахсан олиб бораётган одилона сиёсати, халқимизнинг тинч-тотув ва осойишта турмушини дунёга кенг намойиш этиш, вазиятни таҳлил этиб бериш биринчи галдаги муҳим ва асосий вазифалардандир. Учрашув самарасининг ибратлилиги ҳам шундадир. Мазкур қабул маросимида Россиянинг барча кўзга кўринган газета, журнал, ахборот маҳкамалари, ижодий уюшмалар раислари ҳозир бўлдилар. Меҳмонлар орасида «Труд», «Голос», «Литературние новости», «Федерация», «Век», «Россия» газеталарининг бош муҳаррирлари, «ИМА — ПРЕСС», «ПОСТ—ФАКТУМ», «РАТА — ТАСС» ахборот маҳкамалари вакиллари, «Вечерняя Москва», «Московские новости» газеталарининг намояндалари, «Останкино» телерадиокомпаниясининг раҳбарлари, «Мир» телерадиокомпанияси вакиллари, шунингдек «Новости», «Вести» программаси ҳамда турли ижодий гуруҳлар раҳбарлари қатнашдилар.

Элчи Юсуф Абдуллаев қабулни очаркан, жумладан:

— Она Ватанимиз Ўзбекистон ўзининг буюк байрамини нишонламоқда. Мустақиллигимиз байрами истиқлол тантанаси сифатида атиги иккинчи маротаба кутиб олинмоқда. Шу шодиёна дамда биз билан бирга ёнма-ён туриб, қутлуғ кунни нишонлашда қатнашаётганлигингиздан беҳад бахтиёрмиз. Ўзбекистоннинг сиёсат жабҳасида тутган ўрни барчангизга маълум. Ватанимиз дунё миқёсида дадил одимламоқда. Ўзбекистон биринчи навбатда Россияда ўз элчихонасини очгани фикримизнинг яққол далилидир.

(Давоми 4-бетда).

ДЎСТЛИК РИШТАЛАРИ

ЁШАРГАН ЧОРЖЎЙ

(Ўз мухбиримиз М. ҚУРБОННИЁЗОВА телефон орқали хабар қилади). Қўшни Туркманистоннинг Чоржўй шаҳри шу кунларда чиндан ҳам ёшариб кетгандай. Кўча-кўйлар дид билан безатилган, турли алвон плакатлар, шиорлар осилган. Буларнинг эса боиси бор. Шаҳарда Марказий Осиё мамлакатлари ёшларининг V халқаро фестивали давом этмоқда. Фестивалда Ўзбекистондан, Андижон вилояти ва Қорақалпоғистон республикасидан келган ёшлар делегациялари қатнашмоқдалар. Анжуманнинг шиори «Тинчлик, дўстлик, бирдамлик»дир. Фестиваль дастурига киритилган тадбирлар эса чиндан ҳам бу шиор Марказий Осиё халқлари ёшларининг асосий муддаоси эканлигини билдириб турибди. Тожикистон, Қозоғистон, Ўзбекистон, Туркманистон ва Қирғизистон ёшлари бу ерда яна бир бор ўзаро ҳамкорлик, дўстлик ва бирoдарликдан қудратлироқ куч йўқ эканлигини исботлашмоқда. Фестиваль кунлари улар турли учрашувлардан ташқари, ёшлар ҳаракатини янада ривожлантириш бўйича давра суҳбатлари ўтказишади, Туркманистон ижодий зиёлилари билан учрашув бўлади, ташриф буюрган делегациялар ижросида халқ талантлари концертлари намойиш этилади, Амударё бўйлаб теплоходда сайрга ҳам чиқишади. Фестивалнинг очилишида Ўзбекистон ёшлар делегациясининг раҳбари, Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитасининг котиби Боймурод Юсупов сўз олиб, бундай учрашувлар қардош халқлар ёшларининг бирдамлигини ва дўстлигини жипслаштиришда муҳим роль ўйнашини айтиб, қатнашчиларга совға-саломлар топширди.

МУАЛЛИМЛАР ҲИММАТИ

Ленинобод вилояти Ғончи тумани Мужун қишлоғидаги 4-мактабга қўшимча бино қурилиб, аҳоли ихтиёрига топширилди. Чағат ва Янгиқишлоқнинг олис ва оғир йўлларидан мактабга қатновчи кичкинтойлар энди шу бинода таълим оладилар. Шуниси таҳсинга лойиқки, Ленинобод вилояти ҳокимлиги капитал қурилиши бирлашмаси ҳомийлик қилган бу янги иморат асосан муаллимлар ва ўқувчилар меҳнати билан тикланди. Юқори синф ўқувчилари меҳнат тажрибаларини гувала қуйиш билан бошладилар. Ўқитувчилар бошқа қурилиш ишларини амалга оширдилар.

(Ўз мухбиримиз).

БЕҒАРАЗ ЁРДАМ

Америкaнинг Колорадо штати медицина ходимлари тожикистонлик ҳамкасбларига яқиндан ёрдам кўрсатмоқда. Бундан бир неча кун илгари Колорададаги «Умид» жамияти вакиллари Душанбе шаҳри касалхоналари иши билан танишиб, бу ерда дори-дармонлар танқислигини сезишганди. Яқинда улар махсус самолёт билан 1,5 миллиард долларлик 20 тонна дори-дармон юборишди. Худди шундай дори-дармонлар Ўзбекистон республикасидан ҳам мунтазам келиб турибди.

МУВОФИҚЛАШТИРУВЧИ БЮРО ОЧИЛДИ

8 сентябрь куни республикамиз пойтахтининг Шевченко кўчасида Ўзбекистонда Оврўпо ҳамжамияти комиссиясининг техникавий ёрдамни мувофиқлаштириш бюроси очилди.

Обрўли халқаро ташкилот ваколатхонасининг очилиш маросимида Ўзбекистон ташқи ишлар вазири С. Саидқосимов, ташқи иқтисодий алоқалар вазирининг биринчи ўринбосари М. Рустамбеков, Оврўпо ҳамжамияти вакили В. Андерсен, Оврўпо ҳамжамияти комиссиясининг Ўзбекистондаги миссияси раҳбари О. Аллэ ҳамда хорижий мамлакатлар ва халқаро ташкилотларнинг Тошкентдаги элчихоналари, ваколатхоналари раҳбарлари ҳозир бўлдилар.

ФАХРИЙ ШОҲСУПАДА — ЎЗБЕКИСТОНЛИКЛАР

Спорт ихлосмандлари учун Туркиядан Тошкентга қувончли хабар келди. Эркин кураш бўйича Туркияда ўтказилган ўсмирлар халқаро мусобақасида ўзбекистонлик спортчилар иккита мукофотни қўлга киритдилар.

Тошкентлик Ҳошим Ҳакимов олтин медални олишга муяссар бўлди. Ғолиб шарафига Ўзбекистон Республикаси Мадҳияси янгради ва Давлат байроғи кўтарилди. Ҳошим Ҳакимовнинг юртдоши ва дўсти Николай Телегин мусобақанинг кумуш совринини олди.

Республика олимпия резервлари билим юрти тарбиячиси бўлган бу икки спортчи ўз устозлари Озод Кантиев раҳбарлиги остида яна янги ғалабаларни қўлга киритишига шубҳа йўқ.

ЧОЙХЎРЛАРГА МУЗҚАЙМОҚ

«Фирдавс» чойхонаси аҳолининг энг севимли оромгоҳидир. У қўшни Ленинобод вилоятидаги Ғончи тумани марказида жойлашган. Хўжанд, Нов, Бекобод шаҳарларига борадиган меҳмонлар шу оромгоҳда тамадди қилиб дам оладилар. Яқинда чойхона раҳбарларининг саъй ҳаракати билан бу ерда музқаймоқ савдо нуқтаси очилди. Эндиликда «Фирдавс» чойхонасида тайёрланган мазали музқаймоқдан ҳамма бирдек баҳраманд бўлмоқда.

«Туркистон» ва ЎзА мухбирлари.

ЁШЛАРНИНГ МЕҲНАТ МУСОБАҚАСИ

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси деҳқончилик-саноат мажмуидаги ёшлар бригадалари ўртасида меҳнат мусобақасини ташкил этиш ташаббуси билан чиқди. Бу ташаббусни Қишлоқ хўжалик вазирлиги, «Ўзмевасабзавотузумсаноат» концерни, деҳқончилик-саноат мажмуи ходимлари касаба уюшмасининг Марказий Қўмитаси қўллаб-қувватлади.

— Мусобақани уюштиришдан кўзда тутган асосий мақсадимиз — ёшлар жамоаларининг меҳнат фаолиятини рағбатлантиришдир, — дейди Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитасининг котиби Ғафуржон Раҳимшиқов. — Ҳозир қишлоқда ҳосил йиғиштириб олинадиган қизғин пайт. Йигит ва қизлар йиғим-теримда иштирок этиб, дуруст натижалар кўрсатишмоқда.

Ёшлар ўртасида бошланган мусобақага йил охирида якун ясалади. Ғолибларни катта мукофотлар кутади. Биринчи ўринни эгаллаган бригада республикада белгиланган энг кам иш ҳақининг 10 баравари миқдорида мукофот олади. Шунингдек, ғолибларга Ўзбекистоннинг энг яхши шифохоналарига учта текин йўлланма берилади. Иккинчи ва учинчи ўринни олган жамоалар ҳам рағбатлантирилади.

Агар мусобақа ўзини оқласа, келгуси йилда республика иқтисодиётининг бошқа тармоқларида ҳам шундай мусобақани уюштиришни режалаштирамиз.

ЎзА мухбири.

ЎЗГАЛАРНИ ЎЙЛАШАДИ

Яна бир погонадан ўтилди. Деҳқон ўстирган майсада ҳосил нишонаси. Кечагина гулга кирган ғўзалар шона боғлаб, пайкаллар гуррос очилдилар. Терим мавсуми ҳам бошланди. Кимдир машинада, кимдир қўлда хирмон уяди.

Нишон тумани меҳнаткашларининг ақсариятини йигит-қизлар ташкил этади. Туманда Ёшлар Иттифоқининг 8583 нафар аъзоси бўлиб, улар 75 та бошланғич ташкилотга бирлашган. Бири Таллимаржон ГРЭСида ишласа, бошқаси чорвачиликни ривожлантириш истагида. Кўпчилиги эса 26—27 минг гектарли майдонда битаётган ҳосилни йиғиб-териб олишни ўйлайди. Деҳқоннинг хирмон уюш онлари яқинлашгани сайин Нишон пахта тозалаш заводи аҳлининг безовталиги ортади. Йилига 60 минг тонна пахтани қайта ишлашнинг ўзи бўлмайди-да. У йўқ, бу йўқлар кўпаяётган пайтда катта миқдордаги хомашёни асраш, қайта ишлаш масаласи қийин. Буни ҳаммаям эплолмайди. Чунки ускуналар эски. Янгиси топилмайди. Бори ҳам қиммат. Ҳамённинг шўри.

Заводда 6 та пахта қабул қиладиган пункт бор. Ишчиларнинг кўпи йигит-қизлар. Буни 390 нафар Ёшлар Иттифоқи аъзоларининг борлигидан ҳам билса бўлади.

Тараққиёт йўли ўзгартиш йўли ҳам экан. Ортиқча ҳисобланган, ўзини маблағ билан қоплай олмаётган корхоналар ёпилаётган бир паллада Нишон пахта тозалаш заводида ҳам ўз қўшимча цехга эҳтиёж туғилди. Линтни қайта ишлайдиган цех қурилди.

Ҳамма ўз-ўзини, ташкилотлар, муассасалар ишчи-хизматчиларини иқтисодий муҳофаза қиладиган пайт. Заводда бунга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Ишчиларга мўлжалланган иккита посёлка бор. Унда маданий-маиший хизматлар жорий этилган. Меҳнаткашларнинг болаларига ғамхўрлик кўрсатилади.

Ишлаганга яраша яшамоқ ҳам керак. Завод маъмурияти ёрдамчи хўжаликларни шу мақсадда ташкил қилди. Минг бош қўй, 360 бош қорамол улар ихтиёрида. Ишловчиларга сут, қатиқ бепул берилади. Тўй-ҳашамларда ёрдам бериш анъанага айланган.

Йигит-қизларнинг кўпроқ спорт машғулотлари билан банд бўлгилари келади. Буни ҳисобга олган завод маъмурияти ёшлар эҳтиёжини инобатга олди. Спорт мажмуи қурилиши бошланди. Айрим юмушлар ҳашар йўли билан бажарилмоқда.

Бозор иқтисодиёти шароитида футбол жамоаларини тузиш, асраб қолиш муаммо. Аммо бу ерда қанчалик оғир бўлмасин, ёшларни ранжитмайдилар. «Пахтакор» маҳаллий футбол жамоаси ҳамон тўп суради, мусобақаларга қатнашади.

Имкони бўлса, саховатга не етсин. Ушандан-да, бу ердагилар фақат ўзларининг йўлаб қолмадилар. Баҳамжиҳат келишган ҳолда «Нишон» давлат насличилик заводидаги А. Икромов номли, Беҳзод номли мактабларни оталиққа олишган. Илм толибларига озиқ-овқат етказиб бериш, синфхоналарни таъмирлаш ўз вақтида олиб борилмоқда. Уша гўдаклар аслида бегона эмас. Корхонани хом ашё, минг-минглаб ишчи-хизматчиларни юмуш билан таъминлаб турган пахтакор-деҳқоннинг ўғли, қизи. Буни билган билади. Билмаган....

Қут-барака ҳам, аслида ана шу саховатпешаликдан бўлса ажаб эмас.

Қурбон АЛИ,
Қашқадарё вилояти.

Президент фармонлари қандай бажарилмоқда?

КАЙФИЯТГА КЎП НАРСА БОҒЛИҚ

Чироқчи — замини ҳосилдор, одамлари меҳнаткаш туманлардан бири. Бу ерликларнинг ўзига хос урф-одатлари, анъаналари бор. Туманда иқтисодий ислоҳотлар қандай амалга оширилмоқда? Одамларнинг кайфияти, турмуш тарзи нечук? Туман ҳокими Рашид НОРБУТАЕВ билан шу хусусда суҳбатлашдик.

—Туманимизда 218 минг аҳоли яшайди, 140 минг гектар ерда деҳқончилик қиламиз, — дейди ҳоким. — Деярли барча қишлоқларимиз ичимлик суви билан таъминланган. Туманга «зангори олов» келтириш чоралари кўриляпти.

Чироқчи шаҳри шу йилдиқ тўлиқ газлаштирилади. Бироқ муаммоларимиз ҳам оз эмас. Масалан, ишчи кучи, мутахассислар кўп. Аммо иш ўринлари кам. Шунинг учун имкони борича тадбиркорликка, янги иш ўринлари очишга аҳамият беряпмиз.

Президентимиз Қашқадарёда бўлганида эътиборни ана шу масалага қаратган эдилар.

Шу мақсадда Ҳ. Олимжон номидаги, «Соҳибкор» ширкат хўжаликлари ва «Коммуна» жамоа хўжалигида мева-сабзавот маҳсулотларини қайта ишлайдиган завод, пахта заводи қошида мато, бўз тўқиладиган корхона, бир йилда 20 миллион дона ғишт чиқарадиган завод қуриляпти. Айритан қишлоғида ҳар кеча-кундузда 120 тонна ун ва омухта ем тайёрлаб берадиган завод қуриш режалаштирилган. Мана шу иншоотлар ишга тушса, икки мингдан зиёд киши иш билан таъминланади.

— Туманда фермерлик қандай ривожлантирилмоқда?

— Фикримча, бизнинг шароитда кичик фермалар унча яхши самара бермайди. Шунинг учун йирикроқ, 30—40 гектар ери бўлган деҳқон хўжаликлари ташкил этяпмиз. Ҳозир иккита шундай хўжалик ишлаб турибди. Яна бир умидимиз — тузилаётган ўнлаб ширкат хўжаликларидан. Бундай ширкатда оз киши ишласада, кўп иш бажарилади.

Биз тумандаги айрим хўжаликлар, кичик корхоналар ва қурилишларда бўлдик. Ҳамид Олимжон номидаги жамоа-ширкат хўжалигида қад ростлаган консерва заводи бир йилда 15 миллион банка маҳсулот ишлаб чиқарар экан. У тўла қувват билан ишлай бошлагач, 600 киши доимий иш жойига эга бўлади. «Чиял» давлат хўжалиги қишлоқларида 30 мингдан зиёд аҳоли яшайди. Хўжаликда нари борса 1—1,5 минг одам ишлайди. Қолганлар чўл туманларга, Чироқчи, Қарши шаҳарларига қатнашга мажбур. Қани энди бу хўжаликда ҳам тезроқ янги иш ўринлари очилса.

Туман маҳаллий саноат комбинатига қарашли айрим корхоналарни ҳам кўздан кечирдик. Комбинат жамоа мулки шаклида хусусийлаштирилган, меҳнатга муносабат ўзгарган. Ишчилар ўртача 40 минг сўмгача маош олмоқда. Чироқчидаги қайси меҳнат жамоасига бормайлик, одамларда кўтаринки руҳ, ишга янгича муносабат шаклланаётганига гувоҳ бўлдик. Зеро, ҳар бир жамоада кайфият яхши бўлса, кўзланган мақсадга тезроқ эришилади.

А. ТАНПАТОВ,
ЎзА мухбири.

ТАНТАНАЛАР МАҲАЛЛАЛАРГА КЎЧДИ

САМАРҚАНД ДАРВОЗА даҳасининг довруғи етти иқлимга тарқалган, десак лоф бўлмас, лекин уни аҳли Туркистон билишига шубҳа йўқ. Бунинг боиси шуки, Шошдан Самарқандга олиб борувчи йўл шу ердан ўтган бўлиб, Тошкентнинг дарвозаларидан бири ҳам шу даҳада жойлашган эди. Унинг Самарқанд Дарвоза деб аталиши ҳам шундан. Қолаверса, бу ерда «Ўтган кунлар» ва «Меҳробдан чаён» романларининг муаллифи, атоқли ёзувчи Абдулла Қодирий (Жўлқинбой) ҳам яшаб ижод қилган.

Куни кеча бу ерда Ўзбекистон истиқлолининг икки йиллиги муносабати билан маҳалла аҳлининг тантанали йиғини бўлиб ўтди. Куз неъматлари ила ўзгача тўкинлик касб этган дастурхон ёзилган «Самарқанд» ресторани шу куни базмгоҳга айланди гўё. Бу базмнинг бошқа базмлардан фарқи шунда эдики, унда 90—100 ёшни қаршилаган қариялардан тортиб, энди атак-чечак қилаётган кичкинтойларгача бор эди. Дарвоқе, йиғилганлар Маданият вазирлигининг этнографик-фольклор дастаси чиқишларини қанчалар эҳтиром билан кутиб олган бўлсалар, боғча болаларининг хиромини ҳам шунчалар завқу шавқ билан қаршиладилар.

Бир сўз билан айтганда, байрам байрамдек ўтди. Шоду хуррамлик бугунги кунга шукроналик ва эртанги кунга ишонч йўғрилган дил сўзлари билан омухта бўлиб кетди. Маҳалла қўмитаси раиси Абдуҳалил Набиевнинг қилган мурожаати ҳам, устоз Асқар ака Иброҳимовнинг маърузаси ҳам, Шайхонтоҳур тумани ҳоким муовини Миразиз Жалолов ва республика маҳаллалар жамғармаси раиси Шукур Темуровнинг иштироки ҳам даврага файз киритди. Олим Билол Аминовнинг чиқиши, Темур Убайдулло, Шерали Сокин, Шавкат Туроб каби ижодкорларнинг юрак тубидан чиққан ашъорлари олқишлар билан кутиб олинди.

Хуллас, шу куни Самарқанд Дарвозанинг ҳам «қулоғи очилди».

Шомаҳмуд ШОБИЛОЛОВ,
Суратларда: йиғиндан лавҳалар.

Суратчи: Муҳаммад АМИН.

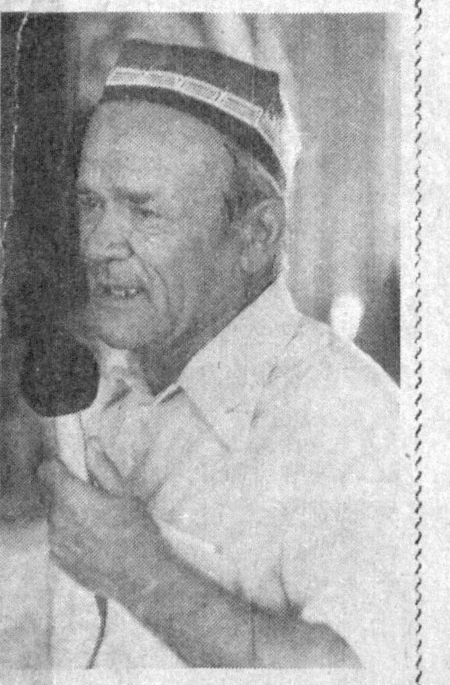

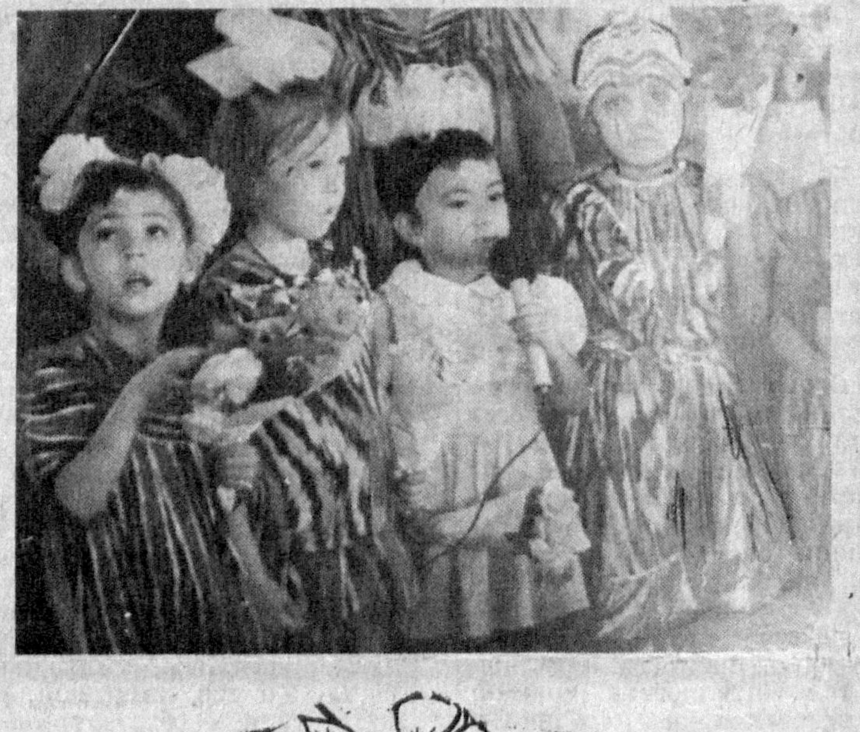

ТЕМИР ЙЎЛЧИЛАР ЁРДАМИ

Термиз — Қўрғонтепа темир йўлининг қурилиши жанубий Тожикистон халқ хўжалигини ривожлантиришда муҳим аҳамиятга эга. Қўрғонтепаликлар ўзбекистонлик мутахассисларнинг бу борадаги хизматини асло унутишмайди. Шу кечаю кундузда 148 километрлик Қўрғонтепа — Кўлоб темир йўл қурилиши қизғин давом этяпти. Аллақачон бир неча километрга темир излар ётқизилиб, иккита кўприк қуриб битказилди. Бу ишда ҳам ўзбекистонлик темир йўлчилар астойдил ёрдам кўрсатишяпти. Шунингдек, республикада граждантлар уруши туфайли вайрон этилган темир йўлларни тиклашда ҳам Тошкент ва Андижондан келган мутахассислар фаол иштирок этмоқдалар.

Турон ТЎЙЧИЕВ,
ЎзА.

КЕЧА · БУГУН · ЭРТАГА

● **РОССИЯДА** газета ва журналларга 1994 йил учун обуна бошланди. Москва вилоятидаги муштарийлар «Правда» газетасига ёзилмоқчи бўлишса ярим йил учун 9.102 рубл тўлашлари керак. Худди шу муддатга Челябинск вилоятидаги муштарий 12750 рубл тўлайди. «Советский спорт» нашрига ярим йиллик обуна 16950 сўм, «Труд» газетасига 12054 сўм, «Известия»га 11550 сўм туради.

● **МОСКВАДА** нон маҳсулотлари яна қимматлашди. Эндиликда битта батон 110 сўмдан сотилмоқда. «Черкизовский» нони эса 118 сўм туради.

● **ТУРКИЯ** Бош вазири Тансу Чиллер хоним ўзининг илк хорижий сафарини бошлади. У биринчи расмий ташриф билан Россия пойтахти Москвага келди.

● **АҚШ** Президенти Билл Клинтон расмий сафар билан Америкага келган Россия Мудофаа вазири П. Грачев билан учрашди.

● **ТУРКИЯНИНГ** Измир шаҳрида халқаро кўргазма очилди. Унда 35 мамлакатдан 1044 фирма қатнашмоқда. МДҲ давлатларидан Россия, Белорус, Украина, Ўзбекистон ва Қозоғистон иштирок этаётир.

● **АРМАНИСТОН** қуролли кучлари босиб олган Озарбайжон ерларини тез кунда тарк этишади. Арманистон Президенти Левон Тер-Петросян Эрон Президенти Али Акбар Хошимий-Рафсанжоний билан телефон орқали суҳбатлашганидан сўнг шу ҳақда ахборот берган.

● **ДУШАНБЕДАГИ** С. Айний номидаги опера ва балет театрида тожиклар ва хорижийдаги ватандошларнинг иккинчи халқаро форуми очилди. Форумга 21 хорижий мамлакатдан вакиллар келди. Тожикистон давлати бошлиғи, Республика Олий кенгаши раиси Имомали Раҳмонов форумда нутқ сўзлади.

Хорижий мамлакатлардан келган меҳмонлар 12 сентябргача республикада бўлишади. Улар Қўрғонтепа, Қўлоб шаҳарлари ва Ленинобод вилоятига сафар қилишади.

● **«ТОЖИКГИДРОАГРЕГАТ»** заводида кичик тракторлар ишлаб чиқарадиган Тожикистон — Хитой қўшма корхонаси бунёд этилади. Хитойнинг Урумчи шаҳридаги трактор заводи тожикистонлик ҳамкасблари билан бу борада шартнома тузишди. Шартномага мувофиқ Хитой технологияси асосида «Тожикгидроагрегат» заводида 12 яримдан то 60 от кучигача қувватга эга бўлган мини-тракторлар ишлаб чиқарилади.

КЕЧА · БУГУН · ЭРТАГА

ХИРМОНДАГИ ТОННАЛАР

ЁҲУД ПАХТА ТЕРИШ МАШИНАЛАРИ-Ю ОЛИМЛАР ИШИ ХУСУСИДА

Газета деганларининг кўп яхши томонлари бор-да. Йил давомида чиққан сонларини бир таҳлам қилиб олган бўлсангиз, яна ҳам мазза! Хоҳлаган пайтингизда, хоҳлаган мавзудаги нарсаларни топиб ўқийверасиз.

Касби-коримга кўра пахта териш машиналарининг назарий ва амалий масалалари билан шуғулланганим учун табиийки, мени шу машиналар ҳақида ёзилган мақолалар қизиқтиради. Уларни қидираман, ўқийман ва фикрлайман.

Мана, газеталарнинг 1970—80 йиллардаги таҳламлари: «Қашқадарёлик дала шунқорлари фалончи фалончиев «Ўзбекистон» машинасида бир кунда 40 тоннадан ошириб пахта термоқда», «Янги жаҳон рекорди — Андижонда фалончиев томонидан 1000 тонналик чўққи эгалланди!» ёки «Пўлатқўлли теримчиларни яратган олимлар ва конструкторларга шон-шарафлар бўлсин!».

Мана булар эса 1985—90 йиллар таҳламларидан: «Мавжуд пахта териш машиналарининг иш унуми паст, уларнинг бир кунда терган пахтаси 4—5 тоннадан ошмаяпти», «Агар битта машина бир мавсумда 80—100 тоннага етказиб пахта термас экан, у ўзини ўзи қоплай олмайди. Ёки «Олимлар ва конструкторлар янги пахта териш машиналари яратиш ўрнига диссертациялар ёзиш ва бир винтни иккинчисига алмаштириш билан оворалар».

Ана, холос! Бир кунда 40 тонна ўрнига атиги 5 тонна, 1000 тонналик чўққи қолиб, 100 тонна деб зорланиш, кўкларга кўтарилган олимларни бор-е деб, конструкторларга қўшиб бир лаҳзада ерга уриш. «Ҳа, ҳурматли газетхон, ажабланишга тўла ҳақингиз бор. Лекин ишончим комил-ки, Сиз газетанинг эски (хафа бўлманг, кўпни кўрган ва тажрибали демоқчиман) ўқувчиларидан бўлсангиз, бу нарсалардан кўпам ажабланмайсиз. Чунки, турли-туман шиорлар бодроқдай бодраб турган ва мадҳиябозлик авжига минган замонларда Сиз ҳам кўп қатори 40 тонна десалар ҳам, 1000 тонна десалар ҳам ишонгансиз. Биз, шу машиналарга алоқадорларчи, Сизларга «ҳой, одамлар, бунга ишонманглар!» деганмиз, аммо биласизки, фақат қулоқларингизга.

Ғалвир сувдан кўтарилган замонлар келганда эса ўша машҳур «чўққилар» соясида бор қояларни ҳам кўрмаганмиз, танқид деганда баъзан салласини ол деса, шартта калласини ҳам олганмиз.

Келинг, бироз зерикарли бўлса-да, биргалашиб шу 40 тонна-ю, 1000 тонналарнинг оддийгина ҳисоб-китобини қилиб кўрайлик. Аввало ишни ўқувчига «Ўзбекистон» дегани бу ХН—3,6 маркали тўрт қаторли пахта териш машинаси эканлигини эслатиш билан бошлайлик.

Бундай машина 8 соат давомида тўхтамасдан ишлаганда назарий жиҳатдан биринчи теримда 9 гектардан сал кўпроқ, иккинчи ва учинчи теримда эса мос равишда 12 ва салкам 16 гектар ердаги пахтани териш қобилиятига эга. Агар машина биринчи теришда ҳосилдорлиги гектарига 30 центнерли далада ишласа, ишлаганда ҳам чаноқларида битта ҳам пахтани қолдирмаса ва ерга бир граммини ҳам тўкмаса, унинг кунига терган пахтаси 28 тоннани ташкил этади. Ҳосилдорлиги ўртача 7 ва 3—4 центнерли бўладиган иккинчи ва учинчи теримларда эса бу кўрсаткич 8 ва 5 тоннадан ошмайди.

Майдони 100 гектар бўлган бригадада битта тўрт қаторли машина уч теримда 404 тонна пахта териши керак. Аммо амалда бунинг иложиси йўқ. Чунки, турли сабабларга кўра ўртача 10 фоиз ҳосил машина бункерига бориб тушмайди. Натижада бир кунлик 28 ўрнига 25 тоннани ва мавсумдаги 404 ўрнига эса кўпи билан 363 тоннани оласиз холос.

Мана сизга қоғоздаги 40 ва 1000 тонна ўрнига хирмондаги ҳақиқий 25 ва 363 тонна пахта.

Ана шундай оддий ҳисоб-китобларнинг кўрсатишича, бригада 404 тонна пахтани қўлда териб олса, салкам 8 миллион сўм пул сарфлайди. Юқоридаги 363 тоннани эса учта икки қаторли машина ёрдамида узоғи билан йигирма кун ичида бемалол териб олса бўлади. Бу иш учун механизаторларнинг иш ҳақи, ёқилғи баҳоси ва бошқа ҳаражатларни қўшиб ҳисоблаганда, бригаданинг нари борса бир миллион пули кетади. Саккиз миллион қаерда-ю, бир миллион қаёқда. Етти миллион сўм фақат машина шарофати билангина кўрилган соф фойда эмасми ахир?

Бир кунда эллик кило пахтани териш учун энг камида ўн мингта кўсак чаноқларидаги пахталарни битталаб суғуриб олаётган теримчи опа-сингилларимизнинг шундай мушкулотдан халос бўлганлиги эса, бу ҳар қандай фойдадан ҳам афзалдир.

Мана энди диссертациялар ва янги машиналар ҳақида. Янги уй, янги девор, янги том ва янги эшикдан бунёд бўлганидай, янги пахта териш машинаси ҳам янги шпиндель, янги аппарат, янги пахта зичлагич каби бир қатор янгиликлардан ташкил топади. Бу янгиликлардан бири машинани агротехник кўрсаткичларига таъсир этса, иккинчиси иш унумдорлигини оширади, учинчиси эса уни мустаҳкамлигини яхшилайди ва ҳоказо. Янгилик эса, биласиз, осмондан тайёр ҳолида тушмайди. У олим ва муҳандис миқёсига маълум бир ғоя сифатида келади ва обдон пишгандан кейингина қоғозга тушади. Сўнгра ўша сиз билган «бир винтни иккинчисига алмаштириш билан банд» конструктор унинг лойиҳасини чизади. Завод цехларида қоғоздаги лойиҳа металл шаклидаги қисмларга айланади. Булардан эса янги аппарат ёки машина пайдо бўлади. Машина тайёр бўлгандан кейин уни кичик майдонларда, катта майдонларда ва давлат миқёсида деб аталувчи дала синовлари бошланади.

Кўриб турибсизки, муҳандис ёки олим тайёр ошга бакавул эмас. У ўзи яратган янгилиги акс этган қоғозлар билан конструкторлик бюросига чопади, конструктор чизган лойиҳани қўлтиқлаб завод эшигини қоқади, эшик очилса ишчига лойиҳани топширади. Унинг чопа-чопи шу билан тамом бўлмайди, ишчи билан станок ёнида ёнма-ён туриб баб-баравар меҳнат қилади, ясалган қисмлардан янги машинани йиғади, терим пайтидаги синовларнинг бошидан охиригача қатнашади.

Янги машина барча синовлардан яхши ўтгандан кейингина муҳандис ўзининг бу борада (бир неча йиллар давомида) босган ҳар бир қадами натижаларини бир жойга жамлаб алоҳида илмий иш, яъни диссертация ҳолига келтиради, уни катта даврада ҳимоя қилади ва омад кулиб боқсагина фан номзоди — олимга айланади.

Фан номзодининг фан докторига айланиши ундан ҳам қийин. Чунки бўлажак фан доктори алоҳида янгиликни эмас, балки янгиликлар мажмуини яратиши керак. Бу мажмуадан фойдаланилганда эса пахта териш машинасидаги бирон бир муҳим муаммо ҳал этилиши зарур.

Кези келганда шуни таъкидлаб ўтиш жоизки, пахта териш машинасининг технологик жараёни бўйича фан докторлари сони ҳозирда 5—6 кишидан ошмайди.

Гапнинг бўладиганини айтганда, бу соҳанинг олимлари диссертацияларини китоб жавонлари учун эмас, балки аниқ мақсад — янги машиналар яратиш йўлида ёзадилар. Буни М. Т. Ўрозбоев номидаги механика ва иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлиги илмгоҳи олимлари фаолиятида ҳам яққол кўриш мумкин.

Масалан, бажарадиган иши-ни теримчининг қўл бармоқларига қиёслайлик-да, бўладиган ва пахта териш машинасининг асосий ишчи органи ҳисобланадиган шпинделнинг янги турларини яратиш бўйича олиб борилган илмий изланишларни олиб кўрайлик. Тишлари оддий соч тароғи тишларидек қилиб очилган шпинделнинг яхлит тури барглари яхши тўкилмаган далаларда ишлаганда унинг тишлари остига одам тирноғи ичидаги кирга ўхшаган ифлосликлар йиғилиб қолади ва бундай шпинделнинг бир-икки соат ичидаёқ ўзимиз билган ўқловдан фарқи қолмайди. У энди пахтани теришга эмас, балки тўкишга хизмат қилади.

Олимларимиз томонидан таклиф этилган таркибий шпинделда эса кўсакдаги пахта толасини илаштириб кетадиган тишли лента худди қўл бармоқларидай ҳаракатланганини учун лентага турли хил шира ва ифлосликлар ёпишмайди. Ёпишиб қолганда ҳам лента ўзак бўйлаб силкиниши билан ерга тушиб кетади. Шу сабабли шпиндель тишлари доимо очиқлигича қолади ва уни беҳуда вақт кетказиб ювишга ҳожат қолмайди. Натижада машинанинг терим миқдори бутун иш куни давомида бирдай сақланади ва унумдорлиги ошади.

Таркибий шпинделни яратганликлари ва ишлаб чиқаришга кенг жорий этганликлари учун илмгоҳимиз олимларидан академик Ҳалим Усмонхўжаев (у кишининг жойи жаннатда бўлсин), Қўрқмас Иноғомов, Иноят Файзиевлар бир гуруҳ машинасозлар билан биргаликда 1989 йилда Беруний номидаги Давлат мукофоти билан тақдирландилар.

Етиштирилган ҳосилни тўлалигича тез ва сифатли қилиб териб олиш — машинага қўйилган асосий талабдир. Бу бежиз эмас, албатта. Чунки кўп ва сифатли терилган пахтадан кўп ва сифатли тола чиқади, тола сифатли бўлса ип сифатли бўлади, яхши ипдан, маълумки, яхши газлама тўқилади.

Машинада ҳосилни тўлалигича териб олиш учун унинг чала терилишига ва ерга кўп тўкилишига чек қўйиш керак. Бунинг учун терим аппаратларида очилган кўсак пахталарига тегиб турадиган «пўлат бармоқлар», яъни шпинделлар сонини ошириш, ғўза турларини аппарат ичида бир боғлам ғўзапоя ҳолида эмас, балки яйраб ҳаракатланишини таъминлаш зарур. Ҳосил сифатига путур етказмаслик учун эса фақат яхши очилган кўсаклар пахтасинигина териб олиш, терганда ҳам толаларни бурамасдан, чўзмасдан ва узмасдан лўппи-лўппилигича териб олиш ва шундайлигича бункерга йиғиш керак.

Бундай нозик талабларга жавоб бера оладиган янги терим аппаратлари ЎзФА механика ва иншоотлар сейсмик мустаҳкамлиги илмгоҳимизда яратилди ва республикамизнинг ҳамда Марказий Осиё давлатларининг деҳқончилик шароити турлича бўлган хўжаликларида бир неча йил мобайнида синовдан ўтди. Янги аппаратлар даладаги ҳосилнинг асосий қисмини тезда териб олиши, терилган ҳосилдан олинган тола миқдорининг икки-уч фоизга ошиши ва ғўза тупларида қолган кўракларнинг тезроқ очилишини таъминлаш билан деҳқонлар таҳсинига сазовор бўлди. Ҳозирги кунда «Ташсельмаш» заводи хўжаликларнинг бевосита буюртмаларига асосан бундай янги терим аппаратларини ишлаб чиқармоқда.

Пахта ҳосилини тез муддатда териб олишнинг йўлларидан бири, бу кўп қаторли машиналардан фойдаланишдир. Бироқ бундай машиналарнинг ўзига хос бўлган муаммолари бор. Масалан ХВ—5,4 маркали олти қаторли машина синаб кўрилганда унинг четларида жойлашган терим аппаратларининг қатор ораларидан чиқиб кетиши, бункернинг тезда пахта билан тўлиб қолиши ва трактор қувватининг етишмаслиги маълум бўлди. Олимларимиз бу муаммоларни ҳам ечиш усулларини топдилар. Аппаратларни машина рамкасига уларни ғўза тупларига нисбатан турғунлик ҳолатини таъминлаб берувчи шарнирли механизмлар ёрдамида осишни таклиф этдилар. Машина бункерига тушаётган пахталарни шиббалаб берувчи тебранма зичлагич яратилди ва «Ташсельмаш» заводида ишлаб чиқаришга жорий этилди. Галдаги вазифа қуввати юз от кучидан юқори бўлган тракторларни кўплаб ишлаб чиқаришни тезроқ йўлга қўйиш. Бу эса Тошкентдаги «Мотор» заводи жамоасининг фидойи ва шахдам меҳнатига боғлиқдир.

Илмгоҳ олимлари томонидан олиб борилган тадқиқотлар натижасида ўрта ва ингичка толали пахта ҳосилини бирдай териб кета оладиган шпинделлар, уларни барқарор тезлик билан айлантирувчи механизмлар, пахта толаси ва чигитининг шикастланишини кескин камайтирадиган чўткали барабаннинг янги конструкцияси, ғўза тупларининг ортиқча шохларини кесиб, уларни ихчам ва машинабоп ҳолига келтирувчи шакл бериш масаласи ва бошқа кўплаб янгиликлар ёритилди ва синаб кўрилди. Уларнинг кўплари ишлаб чиқаришга тавсия этилган, баъзилари эса ўз буюртмаларини кутмоқда.

Олимлар ва конструкторлар томонидан бажарилган назарий ва амалий ишларни ишлаб чиқаришга тезроқ жорий этиш иш унумининг, терилган пахта ва ундан олинган тола миқдорининг ўсиши ҳисобига машинада пахта териш самарадорлигини ошириш имконини беради.

Хуллас, етиштирилган ҳосилни машинада тўла, тез ва соз қилиб териб олишдек улкан вазифани ҳал қилиш ҳаммамизнинг — машина ижодкорлари бўлган олиму-конструкторнинг, завод ишчиси-ю, дала механизаторининг, шу машиналарини дала синовларидан ўтказиб уларга оқ фотиҳа берувчи мутахассисларнинг, қолаверса бажарилган барча иш натижаларини кенг оммага етказиб берувчи журналистларнинг биргаликдаги ҳалол ва холисона меҳнатимизга боғлиқдир.

Муҳаммад ТОШБОЛТАЕВ,
техника фанлари номзоди, ЎзФА механика ва иншоотлар сейсмик мустаҳкамлиги илмгоҳининг лабораторияси мудири.

Тарихнинг ўқилмаган саҳифалари

Хайдарали УЗОҚОВ

ЎЙИНДАН ЧИҚҚАН ЎТ

НИМА УЧУН УНИ ҚАМАШДИ

ЗБЕК миллий маданиятининг, аниқроғи, маорифи- тта дарғаларидан бири Абдураҳмон Ғойибий ҳақи- р эканмиз, аввало катта маорифчининг, яратувчи г бой инсоний қирралари, шахсий намуналари ху- вчиларни қисқагина хабардор қилишни ва сўнгроқ г руҳий оламини, шахсиятини имкони борича ой- шга ҳаракат қиламиз.

он Ғойибий 1899 йилда Марғилонда аравасоз он- га келди. У отаси Каримжон домла тарбиясида яшарлигида саводхон бўлди. Ўн ёшлигида ик- эски мактабни аъло баҳоларга тугатди. Сўнгра мактабида ўқиди. Қуръон талими, Ҳадис илми са- рини, араб, форс тилларини ўз отасидан ўрганди.

Ота илмга чанқоқ ўғлининг ҳаракатларини кўргач, уни ўқитиш пайига тушди. 1915—18-йилларда Оренбургда эскича диний мадрасага дунёвий илмларни ўргатиш бўйича ташкил қилинган туркий филологияси ва педагогикаси бўйича олий ўқув юртига таҳсил учун жўнатади.

— Акам Оренбургда ўқиб юрган кезларида — деб эслайди ҳозирда 90 баҳорни қаршилаган, Ўзбекистон Ёзувчилари уюшмаси аъзоси, таниқли педагог Абдураҳмон Ғойибийнинг укаси Турғунбой Ғойибий, — отам посилкалар юбориб турардилар. У ерларнинг қиши ниҳоятда қаттиқ бўлганлиги сабабли поездда талқон, ўрик, майиз, ёнғоқ олиб борардилар.

Россияда олий ўқув юртини битириб келган Абдураҳмон 1919 — 20 йилларда Қўқон ва Марғилон гимназияларида туркий адабиёт, ўзбек тили ва адабиётидан дарс бера бошлади. Педагог бу билан кифояланиб қолмади. У 1920 йил январда Тошкентга келиб, бу ерда Ўзбекистон Маориф институтида ҳам ўқиди. 1921 йил ноябрида ўқишни тугатгач, яна Марғилон шаҳрига қайтиб борди. Бу ерда 1923 йилгача ўқитувчилар тайёрлаш курсларида муаллимлик қилди.

Таниқли педагогнинг ҳужжатасровда сақланаётган иш»идаги «Меҳнат дафтарчаси»да қайд қилинишича, у 1923 йил мартидан 1925 йил июлигача Тошкентдаги 1-интернат бошлиғи, 1925 йил августидан 1926 йил сентябригача Фарғонада ўқитувчилар тайёрлаш курсининг бошлиғи, 1926 йил 1 сентябрдан 1930 йил март ойларида Фарғона таълим-тарбия педагогика техникумида мудир ва ўзбек тили, адабиёти ўқитувчиси, сўнгра 1930 йил октябригача Қўқон округ халқ маорифи бўлимида методист бўлиб ишлаган. 1930 йил октябрь ойидан эътиборан Ўзбекистон Маориф Халқ Комиссарлиги томонидан бу ерга тил ва адабиёт соҳалари бўйича методист-мутахассис сифатида ишга таклиф этилган ва ниҳоят, у 1931 йил 11 январь куни миллатчи тамғаси остида қамоққа олинган.

Абдураҳмон Ғойибий 1932 йил 25 апрель куни қамоқда туриб, Ўрта Осиё Давлат Сиёсий Бошқармаси бошлиғи, Евдакимовга ўз қисмати ҳақида ёзган аризасида қуйидаги жумлалар бор эди: «...Қамалгунимга қадар ўн тўрт йил узлуксиз инқилоб йўлида ўқитувчилик қилдим. Босқинчи ва босмачиларга қарши курашда икки марта давлат мукофотини: биринчиси «Пролетариат маорифи қаҳрамони» (1924), иккинчиси «Ўзбекистон халқ маорифи фахрийси» ёрлиғини олганман (1928).

Педагогнинг ОГПУ терговчисига сўроқ пайтида ёзиб берган тушунтириш хатида ҳамда аризасида «тўрт ёш болам оғир аҳволда» деган сўзларига кўзим тушади. Начора «миллатчи» ниқоби остида йўқотиб юборилган алломанинг фарзандларини қидириб топиш, улар билан суҳбатлашиш зиммамда турган инсоний бурч эди.

Истиқлолчи туғилиб вояга етган, ишлаган жойларда бўлдим. Аммо мен учратган, ёшлари 80-90 орасидаги тирик шоҳидлар Абдураҳмон Ғойибийнинг серқирра ҳаёти тўғрисида мароқ билан гапиришса-да ,лекин у кишининг фарзандлари қаерда, қандай иш билан шуғулланиши хусусида ҳеч бир жўяли жавоблар бўлмади.

Тасодифни қарангки, қатағон қурбони бўлган атоқли шоир, буюк педагог Элбек таваллудининг 95 йиллиги муносабати билан юбилей комиссияси аъзоси сифатида шоирнинг айрим асарларини ўрганиш мақсадида Ўзбекистон давлат китоб палатасига ташриф буюрдим ва шу ерда орзуим ушалди.

УШАЛГАН ОРЗУНИНГ СИРИ

ШОИР асарлари ҳақида мазкур китоб палатасининг тажрибали ходими, бўлим бошлиғи Сайёрахон Зокирхўжаева билан суҳбат қурар эканман, қалби эзгулик билан тўлиб-тошган бу аёл менга савол ташлади.

— Домла, сиз 20-30-йиллар қатағонларини ўрганаётган экансиз, сизнинг кўп мақолаларингизни ўқиганман. Ҳужжатасровда менинг дадамларнинг номларига кўзингиз тушмадими? У кишининг исми-шарифлари Абдураҳмон Ғойибий, — деди.

Икки-уч йиллаб қидирмоқда бўлганим бу улуғ инсон қариндошлари, наҳот менга ғойибдан етказилган бўлса...

Сайёрахон — Абдураҳмон Ғойибийнинг 1925 йилда туғилган Эркиной исмли бош фарзандларининг қизлари, яъни Абдураҳмон аканинг набиралари бўлар экан. Эркиной опа 68 баҳорни кўрибдилар. Отадан беш ёшда ажраган, ҳозирда олти фарзанднинг онаси бўлган опани беш ўғил, бир қиз кексаришига йўл қўймабди. Ниҳоят, Эркиной опа билан учрашиш учун уларнинг хонадонига ташриф буюрдим. Бу хушхабарни эшитган опанинг фарзандлари (Абдували Мажидов — қурувчи, Абдуазим — республика автомобиль йўллари вазирининг ўринбосари, Аваз — Тошкент туманидаги «Ленин йўли» жамоа хўжалигида лаборатория мудири, Абдулҳамид — автомобиль муҳандиси, Абдулазиз — Тошкент туманидаги Ғуломмаҳмуд Абдуллаев номидаги колхозда раис муовини) бир зумда етиб келдилар.

Давра суҳбатимизга марҳум педагогнинг иккинчи фарзандлари Эркиной опа ҳам қўшилдилар. У устоз педагог Абдураҳмон аканинг ўз туғишган укалари Турғунбой Ғойибий ҳам ҳозир бўлдилар.

ШОҲИДЛАР ТИЛГА КИРГАНДА

— БУВАМ ҚУДРАТИЛЛА қори асли тошкентлик бўлиб, жуда катта нуфузга эга бўлган Мунаввар қори деган алломанинг дўсти эди. Бувамни 20-йилларда Тошкентдан Марғилонга мактаб очиш учун юборишган. У киши очган шаҳардаги мактабда — отам Абдураҳмон Ғойибий ҳам ишлаганлар.

— Биз Марғилондаги «Каптархона» маҳалласида яшар эдик, — деб гап бошлади Эркиной опа. — Отамнинг отаси Каримжон Оқсоқол катта обрўга эга бўлган арава устаси бўлиб, Тоживой, Абдулла, Абдураҳмон, Турғунбой исмли тўрт фарзанднинг отаси эдилар. Кунларнинг бирида отам Абдураҳмон Ғойибий бувам Қудратилла қори билан Тошкентга келганлар. Бу ерда ҳам отам мактабларда дарс берганлар. Аниқроғи, отам Ўрдада «Урфон» мактабида ўзбек тили ва адабиётидан дарс берганлар. Онамнинг айтишларича, Сора Эшонтўраева, Замира Ҳидоятова, Шоҳида Маъзумовалар ҳам отам қўлида таълим олишган. Онам Жамилахоннинг айтишига қараганда, отам Ҳамза, ҳамда Чўлпон, Боту, Шокир Сулаймон каби таниқли кишилар билан дўст бўлганлар. Ҳатто 1927 йилда отам таълим-тарбия техникумида мудир ҳамда ўзбек тили адабиётидан дарс бериб юрган пайтларида у кишини Ҳамза Ҳакимзода Шоҳимардонга ўқитувчилик қиласиз, деб олиб кетган.

Яна бир нарса сира эсимдан чиқмайди. Отамни Самарқандда қамоққа олишган. Онамнинг айтишларича, отамни қамоққа олиб кетишаётганларида у киши онамга қараб: «Жамила, ҳеч нарса олмасанг ҳам китобларимни олиб кетгин. Таржима китобларимни ҳам эсдан чиқарма», деган эканлар .Отамдан анча вақт хабар бўлмагач, Тошкентга келиб қидириб топдик. Орадан кўп ўтмай, отамни Москва турмасига олиб кетишди. 1932 йили онам мени — етти ёшли болани етаклаб, Йўлдош Охунбобоев қабулига кирганлар. Отамни қачон келишини у кишидан ёлвориб сўраганмиз. Йўлдош ота бизга таскин бериб: «Қизим, отанг яқин кунларда чиқиб келади, Жамилахон, вақт шунақа, ҳозир ҳаммаёқни қайчилашаётган пайт, бу бедодлик қачон тугашини билмайман», деган гаплари кечагидай қулоқларим остида жаранглайди.

Сира эсимдан чиқмайди: акам туркий адабиётларни, арабий ва форсий адабиётларни кўп ўқирдилар, — деб гапга қўшилади Турғунбой ака. Уларнинг кўпчилигини ўзбек тилига ағдарардилар. Ўзларининг шахсий кутубхоналаридаги китобларини ҳам адабиёт кабинетига олиб бориб тартиби билан жойлаштирардилар. Айниқса, Макаренко, Пушкин асарларидан қилган таълим-тарбияга доир таржималарини «Рус адабиёти ва маорифчилари» рукни остидаги бурчакка чиройли қилиб териб қўйган эдилар. Акамнинг 1929 йили «Ёзувимизни лотинга ўтказиш» деган қўлланмаси мактаблар учун босиб чиқарилди. Бунда Қори Ниёзий тавсия этган лотинча ҳарфларнинг баъзилари мақсадга мувофиқ эмаслиги кўрсатилиб, мактаб ўқувчиларига ҳавола қилинган эди. 1930 йили акам «Она тили ва адабиётдан ўқитиш йўллари» деган китобларини Самарқандда чоп эттирдилар. Бу мактаб ва техникум адабиёт ўқитувчилари учун дарс ўтиш йўлларини таҳлил этган илк илмий-методик асар эди.

Акам Фарғона водийсининг деярли барча қишлоқ ва туманларида бўлганлар. Бу давр ичида халқ оғзаки ижодиёти намуналарини жуда кўплаб ёзиб олганлар. У киши томонидан халқдан ёзиб олинган эртак, афсона, достон, қўшиқ, лапар, айтишувлар, мақол ва маталлар алоҳида-алоҳида дафтарларда адабиёт кабинетига қўйилган эди. Насиб қилса, буларни бир неча жилддан иборат ҳолда нашр эттираман, дердилар. Хоналарида ўша давр ўзбек адабиёти ва маданиятининг йирик арбоблари Чўлпон, Элбек, Фитрат, Боту кабиларнинг қалам билан чизган катта портретларини илиб қўйган эдилар. Кўринадики, акам катта рассом эдилар. Яна Навоий, Фузулий, Бобур каби классик адабиётимиз дарғаларининг портретлари ҳам қўйилган эди.

Ҳалигача эсимдан чиқмайди акам Марғилоннинг кишилари тилидан ёзиб олган қуйидаги қўшиқлар адабиёт кабинетига бутун ҳаттотлик маҳорати билан ёзилиб, алоҳида-алоҳида қилиб чап томонга осиб қўйилган эди:

Тол барги ерга тушди
Бек акам қўлга тушди.
Буни кўриб Гуласалхон
Вой тўрам деб йўлга тушди.

Мен акам қўлида техникумда таҳсил олиб, ўзбек адабиётига меҳр қўйган инсонман. Ўз акам ҳақида кўп гапириш қалбимни ва виждонимни азоблайди. У кишининг қўлларида таҳсил олган буюк санъаткор, давлат арбоблари, муаллимлар, академиклардан Мукаррама Турғунбоева, Фотима ва Ойша Йўлдошбоевалар. Зайнаб Мирсалимова, Соли Аҳмедов, Яҳёхон Маматхонов, Ойша Носирова, Жўра Саидов кабиларни ҳам эслаб ўтмоқчиман.

Суҳбатни узоқ йиллар шўролар идораларида раҳбар бўлиб ишлаган ҳамда Ўзбекистон Давлат китоб палатасида бошлиқ бўлган, ҳозирда тўқсон ёшни қаршилаётган нафақахўр Муниса Қориева давом эттирди.

— Мен ҳам Абдураҳмон Ғойибий, Раҳимқул Отажонов, Қори Ниёзийларнинг қўлларида ўша таълим-тарбия техникумида ўқиганман. Кўп нарсаларга тирик шоҳидман. 1927 йили Ғулом Зафарийнинг «Ҳалима» драмаси техникумда саҳналаштирилди. Асарни домламиз Абдураҳмон ака режиссёрлардан ҳам яхшироқ саҳналаштирдилар. Асардаги бош ролни, яъни Неъматни ҳозирги Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги, катта биолог Жўра Саидов ижро этган. Унинг аёли ролини эса атоқли актриса Ҳалима Носированинг опаси Ойша Носирова ўйнаган эди. Қарангки, опа жудаям ролга берилиб кетиб, асарда ўзини осиш саҳнасида ростакамига ўз бўйнидан осган эди. Уни аранг қутқариб қолган эдик.

Ўзбекнинг фахрланса арзигулик бу улуғ зоти ўз ватани Туронни, унинг одми ва камтарин, ҳалол инсонларини қалбан севарди. Ҳар бир ўтган дарсларида ватанни севмоқ иймондандур. Ватанни ва миллатни севишни, эъзозлашни ўрганайлик, деб Фирдавсий ва Ҳусайн Аббосзода каби алломаларнинг ижод намуналаридан ўқиб берар ва уларнинг моҳиятини ўқувчилар онгига сингдирар эди.

Совуқ ўтиб бутун вужуд
қақшаб турса ҳам,
Бироқ юрак кўкрак ичра
зарб урар бардам.
Ҳеч қандайин совуқ унга
кор қилмас зинҳор,
Чунки унда жўшиб турган
Ватан ишқи бор.

(Х. Аббосзода).

* * *

Еримиз, сувимиз,
фарзандимиз деб.
Хотин, бола-чақа,
дилбандимиз деб.
Бирма-бир жонимиз
этамиз фидо,
Ватанни душманга
бермаймиз асло.

(Фирдавсий).

МОҲИРЛИК СИРЛАРИ

МАЪЛУМКИ, инқилобдан сўнг халқ маорифи олдида кўндаланг бўлиб турган энг муҳим ва ягона, лекин ўта мураккаб масала янги ташкил қилинган мактабларни малакали ўқитувчилар билан таъминлаш турарди. Аммо бундай ўқитувчилар бармоқ билан санарли эди. Шу боисдан қорилар, мударрислар зиммасида ўша давр ёшларидан ўқитувчилар тайёрлаш бош масала эди. Бунинг учун вақтинчалик икки-уч ойлик ўқитувчилар тайёрлаш курслари ташкил қилинди. Шунингдек, 3-4 йил доимий мактаблар ташкил қилиниб, буларда асосан муаллимлар тайёрланди. Ана шундай мактабларда Оренбург ва Тошкент олий ўқув юртларини тамомлаб келган Абдураҳмон Ғойибий дарс берди.

1920 йилда мазкур мактаблар ва курслар муштараклигида Фарғонада «Таълим-тарбия» техникуми ташкил этилди. Бунда Қори Ниёзий, Абдураҳмон Ғойибийлар ташкилотчилик қилдилар. Кейинчалик Қўқонда фаолият кўрсатган ушбу техникумда республикада хизмат кўрсатган ўқитувчилар Пўлатжон домла Қаюмов, Муҳаммаджон домла Холиқий, Ашурали Зоҳирий, Ойшахон Қориниёзова кабилар ҳам дарс бердилар.

— Мен Абдураҳмон Ғойибийни 1928 йилдан бери билардим, — дея хотирлайди Фарғона педагогика институтида биринчилар қатори ўқиган ва оз муддат Абдураҳмон акадан адабиёт фанини ўргатиш сирларини эгаллаган Абдулла Суюмов. — У киши Навоийнинг «Маҳбуб-ул қулуб» асарига кўп мурожаат қилар эди. Чунки бу асар мусулмон оламида аҳлоқ-одоб, маданият соҳасида ягона педагогик қўлланма ҳисобланарди.

Абдураҳмон ака адабиётни моҳият жиҳатидан бир оддий бадиий асар ёки тарихий публицистик мажмуа сифатида эмас, ёки ўқувчига эстетик озиқ берадиган оддий гаплар тизмасидан иборат нарса деб тушунмас эди. У адабиётни сўз санъати, мантиқ илми, воқеалар калити, тасвирлар ифодаси, интим ҳиссиётлар дарди, физик ва тиббий садолар жаранги, умуман яшаш тарзимизнинг ягона руҳий озуқи сифатида идрок қиларди.

Минг афсуски, ҳозирги замон мактабларимизда дарс бераётган тил-адабиёт муаллимларимиз адабиёт тушунчасини ҳамон оддий бир сўз санъати сифатида, қуруқ талқинлар билан тушунтириб келмоқдалар. Адабиётга доир ҳар бир мавзуни энг аввало моҳият жиҳатидан, мантиқ нуқтаи назаридан мақсад бирлиги билан талқин этиш унутилди. Қани энди яратувчи педагог Абдураҳмон Ғойибийнинг дарс ўтиш методларини илмий ва амалий жиҳатдан талқин қилсак.

РАҲИМ ОТА ҲАҚИҚАТНИ АЙТАДИ

РАҲИМЖОН ота ҳозир 90 ёшда. У Қори Ниёзий, Абдураҳмон Ғойибийлар билан ўша Фарғонада фаолият кўрсатган «Таълим тарбия техникуми»да математикадан дарс берган, ҳатто техникумга директорлик қилган машҳур муаллимлардандир. У республикада хизмат кўрсатган ўқитувчи, математик методикаси соҳасидан фан номзоди, профессор, 40 йилдан ортиқ Низомий номидаги Тошкент педагогика институтида математика ўқитиш услубидан дарс беради. 20 га яқин илмий ва методик китобларнинг муаллифи. Бу киши биз таърифлаётган улуғ зот Абдураҳмон Ғойибийнинг деярли барча фаолиятини яхши биладиган жонли тарих.

Профессор Раҳим Отажонов эсдаликларидан:

— Яхшиси, мана шу қўлингизда турган 1924 йили олдирилган суратдаги ўн уч қалдирғочни бирма-бир тушунтиришдан гап бошласам, — деди Раҳим ота. — Ўтирганлар ўнгдан чапга: Зайнаб Мирсолимова — республикада хизмат кўрсатган ўқитувчи — андижонлик, Шокир Сулаймоннинг хотини. 2. Малик Раҳмонов — атоқли журналист, таржимон, қўқонлик. 3. Фаттоҳ Раҳмонов — қўқонлик, катта журналист ва муаллим. 4. Шариф Ризаев — «Янги Фарғона» газетасининг катта журналисти. 5. Карим Раҳимов — фарғоналик машҳур педагог. 6. Моҳирўй Бўронбоева — андижонлик, Тошкент шаҳар ижроқўмининг раиси бўлган.

Тик турганлар, ўнгдан чапга: 1. Абдулла Беккузин — жалолободлик, Қўқон интернатининг мудири. 2. Улуғ Турсунов — қўқонлик тилшунос, профессор. 3. Йўлчи Тошпўлатов — химия фанлари доктори. 4. Раҳим Отажонов — хизмат кўрсатган ўқитувчи, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби. 5. Зокиржон Ашурматов — фарғоналик, техника фанлари номзоди. 6. Фахриддин Шамсиддинов — партия давлат арбоби. 7. Теша Зоҳидов — академик.

Мана шу улуғ зотлар ҳам Абдураҳмон Ғойибийдан таълим олганлар. Шахсан таълим-тарбия техникумида мен директор, Абдураҳмон Ғойибий илмий мудир ва тил-адабиёт ўқитувчиси бўлиб ишлаб юрган кезларимизда қўлимизда таълим олиб, кейинчалик халқимизнинг таниқли зиёлиларига айланиб кетган қуйидаги шогирдларни эслайман: Жўра Саидов, академик Убай Орипов, Муниса Қориевалар билан фахрланаман. Ўша даврларда техникумда асосий ўқув тарбиявий ишлар Абдураҳмон аканинг қўлида эди.

1925 йил ёзида техникум Қўқондан Фарғонага кўчирилди. 1926 йили Қори Ниёзий Тошкентга кўчиб келгач, мени техникумга директор, Абдураҳмон Ғойибийни илмий бўлим мудири қилиб тайинлашди.

1930 йил май ойида бизнинг техникум базасида Фарғона педагогика институти ташкил қилинди. Институтга 10-синфни битирган ўқувчилар умуман йўқлиги учун техникумдаги юқори курс ўқувчилари талабаликка қолдирилди. Институтда тўртта факультет ташкил қилинди: 1. Физика-математика, 2. Химия-биология, 3. Ижтимоий адабиёт. 4. Мактабгача тарбия.

Фарғона пединститутида Ғойибий домла 30-йилнинг бошларида ўзбек тили ва адабиётидан дарс берганлар. 1925 йили шоир Чўлпон «Ёрқиной» драммаси қўлёзмасини тугатди. Қўлёзмани ўша йили Абдураҳмон ака ва менга ўқиш учун бердилар. Биз қўлёзмани ўқиб, жуда катта таассурот олдик. Ўша йили Ғойибий фарзанд кўрди. Унга дўсти Чўлпоннинг мазкур драммаси қаҳрамони Ёрқиной номини берганлиги кечагидай эсимда.

Чўлпонга бўлган Абдураҳмон Ғойибийнинг муҳаббати унга мазкур драмасини техникум труппасида саҳналаштирганлиги билан ҳам белгиланади. Асарнинг премьерасини Андижон вилоят маориф бўлимининг бошлиғи Арслон қори Валиев билан Чўлпон келиб кўришиб, унинг режиссёрига бир чопон ва дўппи кийдиришган эди. Арслон қори ва Носир Саидий ҳамда Собир Қодирий каби катта ташкилотчи педагоглар Абдураҳмон Ғойибийнинг дўстлари эди. Абдураҳмон Ғойибий Оренбург дорилмуаллиминида ўқиб юрган пайтларида татарларнинг буюк ёзувчи ва шоири Олимжон Иброҳимов билан дўстлашган эди. Шу боисдан татар тилида ёзилган «Ипдошлар» номли драмасини ҳам ўзбек тилига ағдариб, уни мазкур труппада саҳналаштирмоқчи бўлиб турганида, 1930 йил ўрталарида уни Самарқандга ишга таклиф қилишади.

Мен гувоҳларнинг берган бу эсдаликларидан орттирган таассуротларим, дунёқарашим силсиласида пайдо бўлган айрим юрак нолаларимни ечиб олишга ҳаракат қилиб, тарихнинг жонли шоҳидига мурожаат қиламан:

— Раҳимжон ота, ҳужжатасровда Абдураҳмон Ғойибийнинг айбномасида шундай сатрлар бор. «Абдураҳмон Ғойибий аксилинқилобий миллатчилик ташкилотининг аъзоси. У бу ташкилотнинг ғояларини маориф орқали ўқувчиларга тарқатиб борган. Фарғона округ педагогика техникумида 1923—1924 йилларда аксилинқилобий гуруҳ бўлиб, улар яширин миллатчи газета «Кўр каламуш» (Слепая криса)ни чиқарадилар. Бунда Абдураҳмон Ғойибий (техникумнинг бошлиғи) раҳбар бўлган ва у советларга қарши миллатчилик ишларини изчиллик билан олиб борган. Ўзбекистон халқ маорифидаги гуруҳнинг фаолиятига техникумдаги таълим-тарбия йўналиши ўқ-томир бўлган, каби «далиллар» билан айблов эълон қилинган. Сиз «Кўр каламуш» яширин газетаси ҳақида нималар дея оласиз?

— Аввало бу — газета эмас. Техникумда Абдураҳмон ака ташаббуси билан «Педагог» номида кичкина бир деворий газета ташкил қилиниб, унга Фотима Йўлдошбоева муҳаррир этиб тайинланди. Қитмир ўқувчилардан бир-иккитаси газетага мақола ёзишиб келишади. Йўлдошбоева уни чиқармайди. Бунга алам қилган ҳалиги қитмир мухбирлар яна мақола ёзишиб, унга «Кўр каламуш» деб ном беришади ва имзо қўйишмайди.

Мақолани Йўлдошбоевага эмас, Абдураҳмон Ғойибийга беришади. Ғойибий бу мақолани газетанинг навбатдаги сонида бериб юборади. Табиийки мақолада Йўлдошбоеванинг номи кўрсатилмаган бўлса-да, ундаги ҳатти-ҳаракатлар, характерлар ўшаники эди. Буни ўқиган Фотима Йўлдошбоева қаттиқ ранжиган ҳолда тегишли органларга ўйламай-нетмай «Техникумда советларга қарши яширин газета чиқарилмоқда» деган хабарни юборади. Шунда сиёсий бошқарма ходимлари зудлик билан келишиб, бу деворий газетани олиб кетишди. Натижада қарабсизки, А. Ғойибий миллатчи, халқ душмани, аксилинқилобчи советларга қарши қўпорувчи каби ёрлиқлар билан ўйиндан ўқ чиқади — 1931 йил январида уни қамоққа олишади. Мен билган нарсалар асосан шундан иборат.

Бу нарса ҳамон эсимдан чиқмайди. Унинг очиқ дарсларини, дарс ўтиш усулларини ўрганиш учун жумҳурият мутахассислари, шахсан Носир Саидий, Собир Қодирий, Арслон Қори, Абдураҳим Йўлдошев каби улуғ методистлар кузатишга келардилар.

ХОТИМА ЎРНИДА

ТАРИХ зарварақларини ўрганар эканман, не-не алломаларимиз туҳматдан, ғаразгўйликдан, кўролмасликлардан ва ниҳоят қўрқоқликдан, иккиюзламачиликдан азият чекиб, ҳаётдан кўз юмиб кетдилар. Тузим бедодликлари, мутъелик, қарамлик, итоаткорлик, халқимиз бошида бир юз ўттиз йилдан ортиқ қамчи ўйнатди. Бу бедодликлардан юрак ўйноғи бўлиб келган олтин бошли алломаларимиз тақдир тақозоси билан жон сақлаб қолиш ниятида бир-бирини сотдилар ҳам.

Ўтмишга беҳудага қайтилмайди. Келгуси авлодга сабоқ бўлсин учун қайтилади.

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР·ХАБАРЛАР·ҲОДИСАЛАР

БИР НЕЧА АСИР ОЗОД ҚИЛИНАДИ

«Афғонистон ва Россия мавжуд муаммоларни фақат сиёсий музокаралар йўли билан ҳал этишга уринмоқда. Бу борада Қобул Москва билан умумий тилтопаётир.— Афғонистон Бош вазири Гулбиддин Ҳикматёр Россия Федерацияси Ташқи ишлар вазири Андрей Козирев билан музокаралари ниҳоясида журналистларга шундай деди.

Музокараларнинг қувончли натижаларидан бири шуки, Афғонистон Бош вазири асирликдаги собиқ совет аскарларидан бир неча нафарини озод этишини маълум қилди. Г. Ҳикматёр ва А. Козиревнинг топшириғига кўра Афғонистон вакили ва Россия Федерациясининг бош консули ушбу келишувни амалга ошириш учун асирлар турган жойга жўнатилади.

Албатта, мавжуд муаммолар осонликча ҳал этилиши мушкул. Зеро, Ҳикматёр Тожикистон—Афғонистон чегарасида Россия аскарларининг жойлаштирилишини «номақбул ва йўл қўйиб бўлмайдиган ҳодиса», деб баҳолади. Россия эса МДҲ-га аъзо бўлган давлатларнинг ялпи хавфсизлик ҳақидаги шартномасига биноан чегарани мустаҳкамлашга ҳисса қўшиши лозим.

Аммо, шунга қарамай, Россия билан Афғонистоннинг тенг ҳуқуқли ва ўзаро манфаатли ҳамкорлик ҳамда яхши қўшничилик алоқалари ўрнатишга интилиши ижобий ҳодисадир.

Россия Федерацияси Ташқи ишлар вазири А. Козирев Афғонистондаги сафарини якунлаб, 9 сентябрь куни Тожикистонга келди. У Тожикистон раҳбарияти билан учрашади, Тожикистон—Афғонистон чегарасини қўриқлаётган Москва чегарачилар отрядининг 10-заставасини бориб кўради. Россия Ташқи ишлар вазирининг Қирғизистон Республикасига сафари ҳам режалаштирилган,

(ЎзА).

ҲИНДИСТОНЛИК ТАНЛОВ ҒОЛИБИ

Деҳлилик журналист Кришнан Пармешваран Наяр Ҳиндистонда Ўзбекистонни энг яхши биладиган одам, деб эътироф этилди. У «Ўзбекистон ҳақида нималарни биласиз?» мавзусида ўтказилган танловда ғолиб чиқди. Уни «Таймс оф Индиа» газетаси, Ўзбекистон Республикасининг Деҳлидаги консулхонаси ва Ҳиндистон — Ўзбекистон дўстлик жамияти ташкил қилган эди. Кришнан Наярга мукофот сифатида Ўзбекистон бўйлаб текинга етти кунлик сафар қилиш имконияти берилди.

— Юз марта эшитгандан бир марта кўрган афзал, — дейди ҳиндистонлик журналист табассум билан. — Ўзбеклар диёрида бу нақлнинг тўғрилигига яна бир бор ишонч ҳосил қилдим. Бу ерда кўрганларим кутганимдан зиёда бўлди.

Кришнан Наярнинг сўзларига қараганда, Ҳиндистонда бу танлов жуда нуфузли ҳисобланади. Унда турли ёшдаги, турли табақаларга мансуб кишилар қатнашадилар. Ўзбекистон билан ҳамкорлик қилаётган Ҳиндистон фирмалари оммавий ахборот воситаларида танловни кенг тарғиб қилди. Шу сабабли унда иштирок этишни хоҳловчилар кўп эди. Улар Ҳиндистон—Ўзбекистон ҳамкорлигининг турли жиҳатларига доир тўққиз саволга жавоб беришлари керак эди.

— Бу саволларга жавоб беришда қийналганим йўқ, — деб давом этади Кришнан Наяр. — Халқаро мавзуда ёзадиган журналист бўлганим учун Марказий Осиё минтақаси билан кўпдан қизиқаман. Ўзбекистон тўғрисида гапирадиган бўлсак, унга журналист сифатида эмас, балки инсон сифатида қизиқишим зўр. Ўзбекистон ва Ҳиндистон халқларининг тарихи, маданияти ва анъаналарида ўхшаш жиҳатлар кам эмас. Кўплаб атоқли олимлар, мутафаккирлар, шоирлар сизнинг диёрингизда ва Ҳиндистонда яшаганлар ва ижод этганлар. Абу Райҳон Беруний, Амир Хисрав Деҳлавий, Заҳириддин Муҳаммад Бобур шундай кишилардир. Бобур даврини эса мактабдаёқ ўрганамиз. Анъанавий дўстона муносабатлар давлатларимиз ўртасида ҳозир ҳам давом этмоқда.

Бахтим бор экан, республикангиз мустақиллигининг икки йиллиги байрам қилинаётган кунларда Ўзбекистонда бўлдим. Бу унутилмас томошалар халқларимизнинг муштарак жиҳатлари кўплигини тасдиқлайди.

Журналист касбдошларимнинг нигоҳи асосан Москвага, МДҲдаги славян республикаларига қаратилган. Марказий Осиё минтақасига етарли эътибор берилмайди. Мен эса республикангизни жуда катта иқтисодий имкониятга, хомашё ресурсларига эга бўлган истиқболи порлоқ давлат деб биламан. Ҳиндистонга қайтиб борганимдан сўнг ҳамма кўрган-кечирганларим ҳақида ўзим ишлайдиган «Экономик таймс» газетасига албатта ёзаман.

Халқаро мавзуда қалам тебратувчи, турли мамлакатлар ўртасидаги муносабатлар ривожи масалалари билан шуғулланувчи журналист сифатида Ҳиндистон—Ўзбекистон муносабатларининг келажаги порлоқлигига аминман.

Ўзбекистондан жўнаб кетар эканман, қалбимнинг бир парчасини шу ерда қолдириб кетяпман, — деди ҳайрлашув чоғида Кришнан Наяр. — Деҳлидан Keралд штатидаги мен яшайдиган Тримвандрам шаҳрига нисбатан Тошкент яқинроқ. Ўзбекистонга яна келиш умидидаман.

И. ГРЕБЕНЮК,
ЎзА мухбири.

ДАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

МУҒОМБИРЛИК ҚИЛИШГАН ЭДИ

● БОЛАСИ учун ота-она нималарга кўнмайди. Яқинда Чернигов вилоятидаги ўқув юртларида ажабтовур воқеа юз берди. Юзлаб талабалар устидан жиноий иш қўзғатилди. Улар нима қилишибди денг? Чернобиль ҳалокатидан жабрланди, деган сохта ҳужжат олиб келиб, ўқишни «қотириб» қўймасалар-да, бемалол стипендия олавершибди. Шу тариқа ноқонуний йўл билан давлатнинг 2,7 миллион карбованеци ҳазм қилиб юборилгани яқиндагина маълум бўлди.

«СУЗИ»НИНГ УСТИДАН ЧИҚДИ

● СВЕРДЛОВСК вилоятининг Ревда шаҳрида яшовчи фуқаро К. бир сўзли аёл эканлигини исботлади. Уйида сув йўқлиги ҳақида ёзма ва оғзаки арзномалари инобатга олинмагач, адолат истаб қалтис ишга қўл урди. Агар шикоятимга қулоқ солмасанглар, ўзимни поезд тагига ташлайман, деб огоҳлантирди. Шунчаки гапирди — қўйди-да, деб ўйлашганди. Йўқ, рост айтган экан. Ўрта Урал мис эритиш заводига олиб борадиган темир йўлга ётиб, йўлни тўсиб қўйди. Унинг бу ҳатти-ҳаракати таъсирсиз қолмади: К.нинг хонадонида таъмирлаш ишлари зудлик билан тамомланди ва... жўмраклардан сув оқа бошлади.

ҲАЗИЛНИНГ ТАГИ ЗИЛ БЎЛДИ

● КАНАДАЛИК Жозеф Кирьяк меҳнат таътилини хизматдоши Патрик Осборн билан Антил оролларида ўтказмоқчи бўлди. Сент-Люсия оролига келиб тушиб, меҳмонхонага жойлашганларидан сўнг, Патрик шаҳар айлангани чиқиб кетди. Табиатан ҳазилкаш бўлган Жозеф боши оғриб турганини баҳона қилиб хонада қолди. У ўзининг «шоҳ» ҳазилини миясида пишитиб қўйган эди.

Ҳазил ҳақиқатан шоҳона бўлди. Шаҳар айланиб қайтган Патрик не кўз билан кўрсинки, хона эшиги очиқ, сув тўлдирилган ваннада эса қонга ботган жасад чайқалиб турарди. Бу манзарани кўрган Патрик ўша заҳоти ҳушидан кетиб, шу ернинг ўзидаёқ жон таслим қилди. Кейин маълум бўлишича, сувдаги «жасад» Жозеф Канададан олиб келган резина мурда экан. Шундай қилиб ,ҳазилнинг таги зил бўлди.

МУКАРРАМАХОНИМ

Газеталарнинг бирида ўқиганим бор. «Баҳор» ансамблининг Ҳиндистонда бўлиб ўтган гастроллари чоғида Мукаррама Турғунбоева ижро этган рақсни кўрган мамлакат арбобларидан бири ҳаяжонини яширолмай шундай деган экан: «Ҳиндистонни аввал Бобур забт этган эди. Бугунга келиб мамлакатимизни Мукаррамахоним ўз жозибали рақслари билан забт этди».

Ҳар гал «Баҳор»нинг дилтортар концерт чиқишларини томоша қила туриб, ана шу сўзлар ёдга келаверади. Ва яна... «Баҳор» деганда Мукаррамахоним Турғунбоевани, Мукаррамахоним деганда эса довруғи жаҳонга таралган «Баҳор»ни англайдиган бўлиб қолганмиз.

Ушбу сатрлар муаллифи Мукаррама опани атиги бир марта учратган. Ҳам мураббия, ҳам раҳбар, ҳам ансамблнинг онахони сифатида опанинг ўз қизларига муносабатларини кўриб ҳайратга тушган. Мукаррама опа нафақат саҳнада, балки саҳна ортида — ҳаётда ҳам энг оқил, энг доно ва зукко инсон эди. Шу сабаб неча йилдирки, опа бошқарган, бугунги кунда унинг муборак номи билан аталиб, дунёга довруғ таратиб келаётган ансамбл жамоаси устоз хотирасини эъзозлаб келмоқда. Улар ҳар йили Мукаррамахоним Турғунбоева туғилган кунни ўзларининг энг табаррук саналари сифатида нишонлайдилар. Шу кунларда мамлакатимизнинг турли бурчакларида, санъат гўшаларида давом этаётган Мукаррама Турғунбоеванинг 80 йиллик юбилей тантаналари ҳам шундай қутлуғ тадбирлар сирасидандир.

Бугун Мукаррама опанинг қайси шогирдидан сўраманг, (уларнинг сони ниҳоятда кўп: Маъмура Эргашева, Қаҳрамон Дадаев, Хайрулла Лутфуллаев, Бахтиёр Алиев, Талъат Сайфуддинов, Гулнора Низомова, Олима Ёқубова...), устоз ҳақида соатлаб мароқ билан ўз хотираларини сўзлаб берадилар.

Пойтахтнинг Алишер Навоий номи билан аталувчи Академик Катта театри бу оқшом ҳам санъат ихлосмандлари ва шогирдлар билан лиқ тўлган. Бирлари «Тановор»ни, яна бировлари «Кўнгил»ни ижро этсалар, бошқалари уларни ҳузур билан тинглаб томоша қиладилар. Бунгача улар Мукаррамахоним ҳоки пойларини зиёрат қилган бўладилар, «Баҳор» концерт залидаги Мукаррама Турғунбоева музейининг очилишида қатнашадилар. Устоз таваллудига бағишлаб тортиладиган ошда қатнашадилар.

Сувонқул РУСТАМ.

Келгуси сонда:

- САФЛАРДАГИ БАҲС
- ҚАҲҚАҲАНИНГ УМРИ

Газета саҳифаланаётганда:

МИШ-МИШ ВА ҲАҚИҚАТ

Бир йил муқаддам бу ерга келган киши бугун Баҳоуддин Нақшбанд муқаддас зиёратгоҳини кўриб, кўзларига ишонмайди. Шу қисқа вақтда қадамжо таниб бўлмас даражада чирой очди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Баҳоуддин Нақшбанд таваллудининг 675 йиллигига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш ҳақида»ги қарори асосида бу ерда миллиард сўмликдан зиёд қурилиш-таъмирлаш ишлари бажарилди. Нафақат Бухоро, балки Хоразм, Самарқанд, Наманган вилоятларидан келган юзлаб қўлигул усталар кечаю кундуз меҳнат қилди.

Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари ҳаёти ва фаолияти билан боғлиқ тарихий обидалар, қадамжоларни таъмирлаш ва ободонлаштириш ишлари тугалланиш арафасида. Жумладан, Ғиждувон туманидаги Хожа Абдухолиқ Ғиждувоний, Шофиркон туманидаги Хожа Ориф Моҳитобон Ревгарий, Вобкент туманидаги Хожа Маҳмуд Анжир Фағнавий, Ромитан туманидаги Хожа Али Ромитоний, Когон туманидаги Саййид Мир Кулол масжидлари, хонақоҳлари, бошқа меъморий ёдгорликларни таъмирлаш давом этяпти.

16—18 сентябрь кунлари Бухорои шарифда Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратларининг 675 йиллик тўйлари кенг нишонланади. Маросимга мусулмон давлатларидан беш мингдан зиёд меҳмон келиши кутилмоқда. Маъракага ана шундай тайёргарлик кўрилаётган дамларда Бухорода гўё Баҳоуддин Нақшбанд зиёратгоҳи ёпиб қўйилгани, ҳеч қанақа юбилей ёки тантана бўлмаслиги ҳақида гап тарқалди.

ЎзА мухбири Илҳом Сафар шу муносабат билан Бухоро вилояти ҳокими ўринбосари, Баҳоуддин Нақшбанд юбилейига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш вилоят комиссияси раиси Ибодулло Нарзиевга мурожаат қилди.

— Баҳоуддин Нақшбанд ҳоки пойларини тавоф айлаш учун ҳар куни минг-минглаб одам келади. Бу эса пири комил номи билан аталувчи тарихий-меъморий мажмуида сўнгги, энг нозик таъмирлаш-қурилиш ишларини амалга оширишга халақит беряпти. Шунинг учун қадамжони асл ҳолига келтириш, янада ободонлаштириш мақсадида зиёратчиларни қабул қилишни юбилей кунига қадар тўхтатдик. Бу ҳақда улардан узр сўраб, маҳаллий радио ва рўзномалар орқали билдириш ҳам қилдик.

Бухорои шарифда тасаввуф оламининг буюк намояндаси Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратларининг 675 йиллиги тадбирлари беками-кўст ўтказилишига шак-шубҳа бўлиши мумкин эмас.

ЎзА.

ҚАТРА ХАНДАЛАР

— Янги квартирангиздан қанча камчилик топдингиз, — деб сўрашди янги уй олган кишидан.

— Ҳозирча битта.

— Қанақа камчилик экан?

— Кўча эшик очилмаяпти.

* * *

Устоз рассом шогирдига уқтиряпти:

— Портретга буюртма олиш осон, чизиш ҳам ҳеч гапмас, лекин, расмда айнан ўзи тасвирланганлигига буюртмачини ишонтириш кўп тер тўкишни талаб қилади.

* * *

— Айтингчи, жаноб адвокат, Сизнинг хизмат ҳақингиз қанчадан?

— Битта саволга битта жавоб — 100 доллар. Хўш, иккинчи саволингиз?..

* * *

— Хотиним билан яшаш менга қанчалик оғирлигини тасаввур ҳам қилолмайсиз, — шикоят қилди мижоз руҳшуносга. — У менга бир савол бериб, ўрнимга ўзи жавоб беради ва кейин, мен нега нотўғри жавоб берганимни ярим соат тушунтиради.

* * *

— Хўш, қалай жонгинам, мазалими? — деб сўради янги келин биринчи тушлик овқатдан сўнг.

— Ёмон эмас. Фақат кейинги гал намакобга озроқ шўрва қўшишни ҳам унутмагин.

* * *

Аравачада гўдак чирқираб йиғларди. Отаси аравачани тебратаркан фақат такрорларди:

— Тинчлан, Славомир, ўзингни бос, Славомир.

Ўткинчи кампир аравача ёнида тўхтаб жилмайди:

— Оҳ, қандай ширин бола экан. Исмининг чиройлилигини-чи — Славомир!

— Сиз адашдингиз, — деди ота. — Боланинг исми Александр, Славомир — бу менман.

Қодиржон ҲОШИМОВ тўплаган.

МОСКВАДАГИ ТАНТАНАЛАР

(Боши 1-бетда).

Икки йиллик ютуқларимизнинг энг асосийларидан бири бу халқимизнинг тинч-тотув ва осойишта ҳаёт кечириши, мамлакатимизнинг барқарор олға интилиб бораётганидир. Бунинг ўзи биз учун катта ютуқ ва энг муҳими халқимиз бир тану-жон бўлиб Президент Ислом Каримов теварагида жипслашиб, унинг бу борада олиб бораётган ички ва ташқи тинчликсевар сиёсатини маъқуллаб, Ватанимизни нурли келажаги сари ҳалол меҳнат қилмоқдалар. МДҲнинг бошқа бирор бир мамлакатида биздагидек мўътадил вазият ва меҳнат қилиш учун қулай шароит йўқ, десак, хато бўлмайди деб алоҳида таъкидлади.

Элчи Юсуф Абдуллаев учрашувга келганларга яна бир хушхабар — икки буюк давлат Ўзбекистон Республикаси ва Россия Федерацияси журналистларининг келажакдаги ҳамкорликлари тўғрисидаги Шартнома тайёр эканлиги ва уни ҳозир ҳар иккала ижодий жамоа уюшмалари раислари имзолашларини маълум қилди. Шартномани ижодий уюшма раислари Л. Кабиров ва В. Богдановлар тантанали равишда имзоладилар.

Қабул маросими якунида мустақиллигимизнинг икки йиллигини нишонлаш учун Москвага махсус жўнатилган Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Насиба Абдуллаева раҳбарлигидаги «Самарқанд» эстрада дастаси концерт намойиш этди.

Шундан сўнг элчихона биносига Россияда ва Москвада яшовчи ўзбек миллати вакиллари, миллий маданий марказнинг фаоллари йиғилдилар.

Маълумки, ҳозирги пайтда Московда ўн мингдан ортиқроқ, Санкт-Петербургда эса 16 мингга яқин ўзбек яшайди. Умуман олганда Россия Федерациясида 130 мингга яқин ўзбеклар яшайди. Уларнинг барчаси Ўзбекистонни она-Ватан деб биладилар.

Ўзбекистон Республикасининг Россия Федерациясидаги фавқулодда элчиси Юсуф Абдуллаев ватандошларимизни қутларкан, жумладан шундай деди: «Ватанимиз ўзининг истиқлол кунини қутламоқда. Икки йиллик шодиёна сизу бизнинг шодиёнамиздир. Миллий байрамимиз, ўзимизни англаш ва Ватанни тиклаш тантанасидир».

Элчи шундан сўнг табрик учун сўзни Ўзбекистон Халқаро маданий-маърифий алоқалар ассоциациясининг раиси Наим Ғойибовга берди. Раис: «Ўзбекистон сизлар билан фахрланади, сизлар билан доимо биргадир. Бу қутлуғ байрам сизларнинг ҳам байрамингиздир», деб алоҳида таъкидлади.

Бу учрашувда ҳам Ватанимизнинг мустақиллигини янада мустаҳкамлаш, унинг барча холис ниятли давлатлар билан алоқаларни янада ривожлантириш ва ўзбек миллатига мансуб кишилар қаерда бўлмасин Ўзбекистон манфаатларини ҳимоя қилиш, Ватанимиз обрўсини янада ошириш масалаларини атрофлича ва қизғин муҳокама қилдилар.

Фахриддин ПАРПИЕВ,
Москва шаҳри.

Истиқболи буюк Ўзбекистоннинг футболи ҳам шуҳратли бўлади

(Боши 1-бетда).

Мана яқинда «Футбол ғунчалари» клуби соврини учун Сирдарё вилоятида республика финал ўйинлари ўтказилди. Айни пайтда олий ва биринчи табақа жамоалари ўринбосарлари ўртасида мамлакат биринчилиги давом этяпти. Бу мусобақаларда 32 жамоа қатнашяпти. Мана шундай мусобақаларни тез-тез ўтказиб туриш зарур. Ёшлар Иттифоқи Марказқўми болалар, ўсмирлар ва ёшлар ўртасида анъанавий мусобақалар уюштиришда ташкилотчиликни ўз қўлига олса айни муддао бўларди. Аммо ҳамма нарсани ёшлар ташкилоти зиммасига юклаб қўйиб бўлмайди. Ўзини шу юртнинг фарзанди деб билган ҳар бир киши бу ишдан четда қолмаслиги керак.

— Республикамиз Президенти Ислом Каримовнинг қатор маърузаларида Ўзбекистон келажаги буюк давлат эканлиги ва ўша кунларга етишиш учун қандай йўлдан боришимиз кераклиги аниқ-ойдин кўрсатиб берилди. Буюк давлатнинг футболи ҳам довруғли бўлмоғи учун нималар қилмоғимиз зарур деб ҳисоблайсиз?

— Бизда, юқорида айтганимдек, футболни ривожлантириш бўйича аниқ дастур бор. Менинг фикримча, ҳозир энг муҳим йўналиш қуйидагилардан иборат: футболнинг моддий-техника негизини мустаҳкамлаш, моддий таъминоти масаласини ҳал этиш; ҳомийлар топиш; ўринбосарлар тайёрлаш дастурини такомиллаштириш; тренерлар фаоллиги ва ватанпарварлигини ошириш; интизом масаласини мустаҳкамлаш.

Қарорлар чиқариш, буйруқлар беришнинг ўзи билан мақсадга эришиб бўлмайди. Ўз халқига, юртига фидойи, ватанпарвар кишиларнинг яқдиллиги ҳозир ҳар қачонгидан муҳим. Қувончлиси шундаки, бундайлар республикамизда оз эмас. Ўтган қисқа даврда шоҳмот, самбо, юнон-рум кураши, таэквандо, каратэ сингари спорт турлари бўйича ҳамюртларимиз жаҳон мусобақалари шоҳсупаларига кўтарилишди. Насиб бўлса, яқин келажакда Ўзбекистон футболи ҳақида нафақат Осиёда, балки жаҳонда гапирадиган бўлишади.

Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра, республика футболини ривожлантириш жамғармаси тузилганлиги ҳам футболимиз довруғини ошириш соҳасида қўйилган муҳим қадамдир. Жамғарма ҳисобига Вазирлар Маҳкамасининг заҳирасидан 100 миллион сўм ажратилди. Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, Давлат нефть маҳсулотлари бирлашмаси, «Ўзмашхлопкоткань» концерни, «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмаси, Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳам бу фондга ўз улушларини қўшдилар.

Бу маблағ биринчи навбатда республикада футболни ривожлантириш миллий дастурини амалга оширишга, терма жамоалар, ногирон футболчиларни қўллаб-қувватлашга сарфланади. Шунингдек, болалар футболини ривожлантиришга кўмаклашилади.

— Жамғарма кучи билан барча футбол жамоаларини иқтисодий тангликдан чиқариб бўлмайди, албатта. Менимча, жамоаларимизга худди чет эллардагидек бақувват ҳомийлар зарур. Аммо имконияти бўлса-да, ҳамма ҳам ҳомийликни ўз зиммасига олавермаяпти. Чунки, бизда ҳомийлик қилиш чўнтакдан нақд пул бериш билан баробар бўлиб турибди. Ривожланган мамлакатларда эса ҳомийларни солиқлардан озод қилиш бўйича имтиёзлар яратилган. Бизда ҳам ана шундай тажрибалар қўлланилса бўлмасмикан?

— Бу ҳақда бизга ҳам турли таклифлар, мулоҳазалар билдирилаяпти. Уларни чуқур ўйлаб, ҳисоб-китоб қилиб, ягона тартибни ишлаб чиқиш керак. Нимаики фойдали, илғор тажриба бўлса, биз ҳаммасидан фойдаланишга тайёрмиз.

— Маълумки, ҳозирча ўзимизда ишлаб чиқарилаётган футбол кийим-кечаклари, ашёлари сифати талабга жавоб бермаяпти. Тижоратчиларнинг кўплари эса турли хил спиртли ичимликлар, сигареталар билан дўконларни тўлдириб ташлашди. Спорт буюмлари, кийим-кечакларни ишлаб чиқарадиган қўшма корхоналар, спорт маҳсулотлари билан савдо қиладиган махсус воситачи-тижорат дўконлар эса негадир кўринмаяпти.

— Ўринли савол. Биз ҳам ҳозир шу тўғрисида ўйлаяпмиз. Қўқонда Германия фирмаси билан ҳамкорликда махсус корхона қурилмоқда. Ўзбекистон енгил саноат уюшмасига аҳолини спорт кийим-кечакларини билан таъминлаш чораларини кўриш юзасидан кўрсатмалар берганмиз. Ўзимиздаги корхоналар ишлаб чиқарадиган маҳсулотлар сифатини яхшилаш учун амалий ишлар қилинаяпти.

— Футбол соғлом авлодни тарбиялашда муҳим восита ҳисобланади. Ёшларимиз, айниқса, қишлоқ жойлардаги йигитларимизнинг саломатликлари, жисмоний куч-қувватлари фахрланарли даражада эмас. Шунинг учун футболни ривожлантиришни аввало қишлоқлардан бошлаш керак эмасми?

— Авлодларимиз соғлиғи учун ҳаммамиз бирдек масъул эканмиз, бу ёғи қишлоқ, туманлардаги раҳбарлар, спорт ташкилотларига боғлиқ. Ҳар бир хўжалик, туман футболни ривожлантириш, мусобақалар ўтказиш бўйича ўз дастурига эга бўлмоғи керак. Худди шаҳарлардагидек ҳар бир қишлоқ ўз жамоаси билан фахрланадиган бўлсин. Ҳозир кўпгина қишлоқларимизда футбол бўйича турли мусобақалар ўтказиляпти. Футболни оммалаштиришда бундай тадбирларнинг аҳамияти катта.

Қишлоқ футболини кўтариш учун касаба уюшмалари «Ўзбекистон спорт жамияти, Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамкорликда қишлоқлар ўртасида турли мусобақаларни кўрсатма кутиб ўтирмасдан ўтказсалар, бу ҳаммамиз учун фойдали бўларди.

— Миллат, юрт довруғини оламга танитадиган муҳим воситалардан бири футбол эканлигини алоҳида таъкидладингиз. Дарҳақиқат, миллионлаб ватандошларимиз ҳам мустақил Ўзбекистон футболини тезроқ жаҳон ўйингоҳларида кўришни орзу қилишяпти. Миллий ва олимпия терма жамоаларимизнинг жаҳонга чиқишлари учун қандай тадбирлар амалга ошириляпти?

— Биз ҳозир ёки эртага жаҳон чемпиони бўлишни мақсад қилиб қўйганимиз йўқ. Шу кунлардаги асосий вазифамиз — футболимиз пойдеворини мустаҳкам қилиб яратиш. Болалар, ўсмирлар ўртасида футболни оммалаштириш, бунинг учун уларга шароит яратиб бериш ва биринчи навбатда Ўзбекистонни Осиёнинг футбол марказига айлантириш. Ана шундан сўнг Европада, жаҳонда ўз мавқеимизни эгаллаш.

Бу йўлда имкон қадар барча чораларни кўряпмиз. Ўз навбатида ҳозирги терма жамоаларимиз футболчиларининг маҳоратларини оширишга катта эътибор беряпмиз. Яқинда ёшлар терма командамиз Олмаотада, олимпия терма командамиз Белорусда бўлиб қайтди. Тошкентда эса Голландиянинг кучли жамоаларидан бири — «Витесс» билан «Пахтакор» ва миллий терма командамиз учрашувлари ташкил этилди. Мамлакатимиз мустақиллигининг икки йиллигига бағишланган бу футбол байрами футболчиларимиз учун катта синов, тажриба мактаби бўлди. Мухлисларга эса олам-олам қувонч бахш этди.

Худди ана шундай ўйинларни бу йил яна ўтказиш, футболчиларимизни ҳам чет элларга жўнатиш ниятидамиз. Бизга дунёнинг кўп мамлакатларидан таклифлар келяпти. Демак, бу Ўзбекистон футболининг халқаро миқёсда эътироф этила бошлаганидан нишона.

— Албатта, бу воқеалар барча мутахассис ва мухлисларни хурсанд қилмоқда. Энди юртимизга хорижлик футболчилар, мутахассислар ва меҳмонларнинг тез-тез келиб туришлари табиий. Лекин стадионларимизнинг бугунги ҳолати Сизни қониқтирадими?

— Бу борада катта кўламда иш олиб борилияпти. Масалан, Қибрай, Чиғатойдаги ўқув-машғулот марказлари ва «Пахтакор» стадионини қайта таъмирлаш учун йирик миқдорда маблағ ажратилди. «Қибрай» жаҳон талабларига жавоб берадиган ўқув-машғулот марказига айланяпти. Бу ерда терма жамоалар шуғулланишади. Чиғатойда эса республикадаги энг иқтидорли болалар ва ўсмирлар тарбияланади. «Пахтакор» стадионида ҳар қандай нуфузли учрашувларни ўтказиш учун барча шарт-шароитлар яратилади. Булардан ташқари Чилонзордаги олимпия ўринбосарлари билим юртида ёзин-қишин футбол ўйнашга мослаштирилган ёпиқ ўйингоҳ қурилади. Мана шундай ишлар республикамиз вилоятларида ҳам амалга оширилаяпти.

— Ҳеч бир соҳада илмий асосларсиз муваффақиятга эришиб бўлмайди. Дунё футболи тажрибаларини ўрганмасдан, ишга илмий ёндашмасдан таваккалчилик ёки юзма-юзаки уринишлар билан жаҳон футболида муносиб ўрин эгаллашимиз қийин. Шу боис футбол бўйича илмий-тадқиқот институти тузсак, бунга чет эллик мутахассисларни ҳам жалб этсак, қандай бўларкин?

— Яқинда Ўзбекистон Давлат жисмоний тарбия институти қошида футбол назарияси ва методикаси лабораторияси очилди. Бу дастлабки қадам. Биринчи вазифа чет эл тажрибаларини ўрганиш, маълумотлар тўплаш, методик тавсиялар билан мутахассисларни таъминлаш. Бу лаборатория оёққа турсинчи, бу ёғини ҳаётнинг ўзи кўрсатади.

— Футбол федерациясининг президенти сифатида Сизни кўпроқ нима ташвишга солмоқда?

— Футбол атрофида ўралашиб юрган лоқайд мутахассислар, юрагида ватанпарварлик туйғуси сезилмаётган одамлар. Бундайлар билан узоқ ишлаб бўлмайди. Уларни шижоатли, ғайратли, фидойи мутахассислар билан алмаштиряпмиз. Футболнинг нонини еб, ўзи футболга сариқ чақалик ҳам фойда келтирмаётган бирорта ҳам шахс бу соҳада ишламаслиги лозим.

Тўғри, тажрибасиз, одамларни кечириш мумкин, аммо лўттивоз, ноҳалол, ўзининг манфаатини ҳамма нарсадан устун қўядиганларни кечириб бўлмайди.

— Сиз «Пахтакор» стадионига деярли ҳар бир учрашувни кўришга келяпсиз. Ўйинларни томоша қилаётиб, хаёлингиздан кўпроқ нималар кечади?

— Ҳамма қатори бизнинг ёшлигимиз ҳам футболсиз ўтмаган. Футбол бўладиган куни ўйин бошланишидан анча олдин ўйингоҳга келиб олар эдик. Биродар Абдураимов, Геннадий Красницкий, Михаил Ан, Владимир Федоров, Олим Аширов сингари футболчилар ўйинларини фахрланиб томоша қилардик. Ўша кунларнинг завқи қайтишини орзу қиламан.

— Ўзингизга яхши маълум, жуда кўп Давлат арбоблари спорт билан шуғулланиб туришади. Шахсан сиз спортнинг қайси турига қизиқасиз?

— Президентимизнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» рисоласида таъкидлаганидек, ҳар бир киши у оддий ишчими, раҳбарми ўз саломатлиги ҳақида шахсан ғамхўрлик қилиб бориши лозим.

Менинг иш куним эрталабки бадантарбиядан бошланади. Имкон топганда волейбол, баскетбол ўйнаб тураман.

— Шу ўринда бир таклиф бор: ҳукумат, вазирликлар, ҳокимликлар девонлари ходимлари ўртасида футбол мусобақалари уюштиришга қандай қарайсиз?

— Раҳбарларнинг майдонга тушиши спорт ва футбол тарғиботида катта аҳамиятга эга, албатта. Фақат ташкилотчилар керак. Бундай байрам ташкилотчилигини шаҳар ҳокимлиги ўз зиммасига олса, мен қўллаб-қувватлардим. Шу хилдаги мусобақаларни кўпайтириш керак. Раҳбар ходимлар, зиёлиларимиз учун жисмоний чиниқиш, айниқса, зарур.

— Вазирлар Маҳкамасининг суҳбатимиз бошида таъкидлаб ўтилган қарорига мувофиқ «Ўзбекистон футболи» ҳафтаномаси нашр этила бошланди. Унинг дастлабки сонлари ҳақида қандай фикрдасиз? Газетхонларимизга, футбол мухлисларига нима тилакларингиз бор?

— Ҳафтаноманинг ҳар бир сонини ўқиб боряпмиз. У ўз йўналишини топа бошлади. Менимча, газета саҳифасида қишлоқ футболига, болалар-ўсмирлар футболига янада кенгроқ жой бериш керак. Газета юртимиздаги тинчлик-осойишталикни мустаҳкамлашга, халқимизнинг бирлигини мустақиллик ғояси атрофига янада жипслаштиришга хизмат қилсин. Футбол мухлисларининг барчаси доим ўз жамоаларини жон-дилдан, маданият билан қўллаб-қувватласинлар.

Суҳбатни «Спорт» газетаси Бош муҳаррири
Сафар ОСТОНОВ ёзиб олди.

(«Спорт» газетасидан олинди).

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ

Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (*бош муҳаррир ўринбосари*), З.МАМАДАЛИЕВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (*масъул котиб*), С.РУСТАМОВ, Б.ЮСУПОВ.

Таъсис этувчи:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
ва
"ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ
газета 1925 йил 8 февралдан *"Ёш ленинчи"* номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар – 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими – 32-57-93; ижодкор ёшлар – 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик – 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш – 32-53-98; тижорат – 32-58-48; қабулхона – 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.. 1 2 3 4 5 6

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00130. Буюртма Г — 542. 59122 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 21.30.